

MENETELMÄARVIOINTI

Itla arvioi lapsille ja alle 23-vuotiaille nuorille sekä heidän perheilleen suunnattujen mielenterveyttä edistävien psykososiaalisten menetelmien vaikuttavuutta. Arvioon vaikuttavat menetelmäkuvaus ja vaikuttavuusnäyttö. Lisätietoja arvioinnista saat tämän katsauksen liitteestä 2, arviointioppaasta (Merikukka ym., 2025) ja verkkosivuilta itla.fi/menetelmapankki

Tämä ja muut menetelmäarviot ovat luettavissa myös Kasvun tuki -menetelmäpankissa.

Sisukas-toimintamallin vaikuttavuuden arvio – systemaattinen kirjallisuuskatsaus (2. arvio)

Menetelmää käyttävä ammattilainen ja menetelmän kotipesän, Pesäpuu ry:n, edustaja ovat tarkistaneet menetelmää koskevat yksityiskohdat.

Tiivistelmä

Johdanto: Kodin ulkopuolelle sijoitetuilla lapsilla on tunnistettu riski kokea muita yleisemmin koulunkäynnin haasteita. Sisukas-toimintamalli pyrkii tukemaan sijoitetun lapsen koulunkäyntiä monitoimijaisen ammattilaisten yhteistyön, tuen tarpeen arvioinnin sekä yksilöllisen tuen ja sen seurannan avulla. Ruotsissa, Suomessa ja Norjassa on tutkittu toimintamallin vaikuttavuutta 6–14-vuotiaiden sijoitettujen lasten koulusuoriutumiseen, kognitiivisiin kykyihin sekä psykososiaaliseen hyvinvointiin. Ruotsin *Skolfam*-toimintamalli ja Tanskan LUKoP-toimintamalli vertautuvat suomalaiseen Sisukkaaseen.

Tavoite ja tutkimuskysymys: Tässä systemaattisessa kirjallisuuskatsauksessa arvioidaan Sisukas-toimintamallin vaikuttavuutta tutkimuskirjallisuuden perusteella. Katsaus vastaa kysymyksiin: Miten tarkasti psykososiaalinen Sisukas-toimintamalli on kuvattu? Onko Sisukas-toimintamallilla näyttöön perustuvaa ja Suomeen sovellettavaa vaikuttavuutta sijoitettujen lasten koulusuoriutumiseen, kognitiivisiin kykyihin ja psykososiaaliseen hyvinvointiin?

Aineisto ja tutkimusmenetelmät: Systemaattinen kirjallisuushaku tehtiin PCC-hakustrategialla (*Population, Concept, Context*), joka kohdistui kysymykseen: Mitä tutkimusta Sisukas-menetelmästä on tehty? Hakusanoina käytettiin seuraavia: P = alakouluikäiset, nuoret, sijaisvanhemmat ja vanhemmat, C = Sisukas, sijoitettu lapsi koulussa, *SkolFam*, *Skolsatsning inom familjehemsvården*, *Sammen for Læring*, *Skolestøtte til børn i familiepleje*. Konteksti (C) jätettiin pois hakutulosten liiallisen rajaamisen välttämiseksi. Ensisijaisena kiinnostuksen kohteena haussa olivat menetelmästä tehdyt vaikuttavuustutkimukset. Kirjallisuushaku tehtiin kuuteen viitetietokantaan: MEDLINE, APA PsycInfo, CINAHL, ERIC, *Web of Science* ja Scopus. Lisäksi suomenkielisiä julkaisuja haettiin Finna.fi-palvelusta, ja hakua täydennettiin manuaalisella haulla. Menetelmäkuvausten tarkkuus käsikirjoissa sekä muissa kotipesän ylläpitämisessä kirjallisissa materiaaleissa arviointiin.

Tulokset: Arviossa oli mukana kuusi pohjoismaista tutkimusta sijoitetun lapsen koulunkäynnin tuen toimintamallista. Ryhmien välistä vertailua oli kahdessa tutkimuksessa: Ruotsissa toteutetussa kvasikokeellisessa tutkimuksessa sekä tanskalaisessa satunnaistetussa vertailukoetutkimuksessa. Kvasikokeellisessa tutkimuksessa myönteisiä muutoksia havaittiin visuaalisessa päättelyssä ($p = 0,01$; $d = 0,42$; 95 % lv -0,01–0,86), kognitiivisissa kyvyissä ($p = 0,033$; $d = 0,36$; 95 % lv -0,07–0,79) sekä oikeinkirjoituksessa ($p = 0,029$; $d = 0,26$; 95 % lv -0,21–0,73). Satunnaistetussa vertailukoetutkimuksessa myönteisiä muutoksia havaittiin sanojen lukunopeudessa ($p = 0,02$; $d = -0,21$; 95 %:n luottamusväliä ei raportoitu), kognitiivisissa kyvyissä ($p = 0,02$; $d = 0,34$; 95 %:n luottamusväliä ei raportoitu) ja kielellisessä ymmärtämisessä ($p = 0,03$; $d = 0,41$; 95 %:n luottamusväliä ei raportoitu).

Vaikuttavuusarvio: Vaikuttavuusarvio pohjautuu hyvään toimintamallin kuvaukseen sekä todennettuun vaikuttavuusnäyttöön koulusuoriutumisen sekä kognitiivisten kykyjen kohentumisesta 6–14-vuotiailla perhehoitoon sijoitetuilla lapsilla. Toimintamallin käyttöönottoon ja toteutukseen on saatavilla tukea, kuten koulutusta, suomenkielinen käsikirja ja muuta materiaalia sekä verkossa oleva oppimisalusta.

☒ 3/5, lupaavan tutkimusnäytön menetelmä

Johdanto

Itla arvioi lapsille ja alle 23-vuotiaille nuorille sekä heidän perheilleen suunnattujen psykososiaalisten menetelmien vaikuttavuutta. Menetelmien eli esimerkiksi interventioiden, toimintamallien ja ohjelmien tavoitteena on edistää lasten ja nuorten mielenterveyttä ja hyvinvointia tai ehkäistä ja hoitaa varhaisessa vaiheessa heidän mielenterveysongelmiaan. Tässä systemaattisessa kirjallisuuskatsauksessa arvioidaan Sisukas-toimintamallin tutkimusperustaista vaikuttavuutta eli sitä, minkä tasoista vaikuttavuusnäyttöä toimintamallista on saatavilla ja miten vaikuttavuusnäyttö on saatu.

Menetelmän tausta

Lastensuojelulaki (49 §) määrittelee sijaishuolloksi lapsen hoidon ja kasvatuksen järjestämisen kodin ulkopuolella. Ensisijaisesti lapsen kasvuolosuhteita pyritään tukemaan lastensuojelun avohuollon tukitoimin, mutta kasvun ja kehityksen vaarantuessa lapsen huolenpito järjestetään kodin ulkopuolella. Väliaikaisesti sijoitetun tai huostaanotetun lapsen huolenpito voidaan järjestää perhehoidossa tai laitoshuollossa. (Lastensuojelulaki, 417/2007)

Suomalaisen selvityksen mukaan 47 prosentilla sijoitetuista lapsista on vaikeuksia koulunkäynnissä (Heino ym., 2016). Koulun vaihdokset ovat yleisiä sijoituspaikkojen muuttuessa, mutta myös psyykkinen kuormitus ja neuropsykiatriset haasteet voivat vaikeuttaa koulunkäyntiä (Laakso, 2019). Sijoitetuilla lapsilla on diagnosoitu muita enemmän neurokehityksellisiä ja psykiatrisia häiriöitä. Tarpeenmukaisten palveluiden saamisessa on havaittu puutteita, ja ongelmia ei huomata riittävän varhain (Penttilä ym., 2024). Lapsen ongelmat voivat näkyä ainoastaan koulussa esimerkiksi runsaina poissaoloina, jolloin koulunkäynnin tuki voi jäädä riittämättömäksi (Huikko ym., 2017). Lapsen tuen tarpeita ei aina huomata tai tieto ei siirry ammattilaisten välillä. Oikea-aikaiset ja riittävät tukitoimet koulussa edellyttävät lapsen kokonaistilanteen kartoittamista ja monialaista saumatonta yhteistyötä (Timperi, 2025).

Alaikäisenä sijaishuollossa olleiden nuorten aikuisten koulutus- ja urapolut ovat epävakampia, korkeakoulututkinnon saavuttaminen harvinaisempaa ja varhainen vanhemmuus todennäköisempää kuin muilla samanikäisillä, ilmenee suomalaisesta kohorttitutkimuksesta. Aikuisuuden huono-osaisuuden riskin vähentämiseksi ehdotetaan varhaista ja intensiivistä, lapsen kasvuympäristössä annettua tukea (Kääriälä ym., 2022). Ruotsalainen *Skolfam*-toimintamalli (*Skolstöd för barn i familjehem*) suunniteltiin perhehoitoon sijoitettujen lasten koulunkäynnin tukemiseen. Sen perustana ovat tutkimuksissa tunnistettujen riskitekijöiden vähentäminen ja suojaavien tekijöiden vahvistaminen. Suomalainen Sisukas ja tanskalainen LUKoP ovat mukautettuja *Skolfam*-toimintamallista (Oraluoma & Väliavaara, 2016).

Psykososiaalisia menetelmiä, interventioita ja toimintamalleja koskeva käsitteistö ei ole vakiintunutta (STM, 2023). Menetelmät, interventiot ja toimintamallit ovat toimintaa, joka synnyttää muutosta tietyssä kontekstissa. Interventio tai psykososiaalinen menetelmä tavoittelee ennalta määriteltyä lopputulosta tunnistettujen vaikutusmekanismien avulla. Toimintamallilla tarkoitetaan käytäntöjä ja palveluja ohjaavia rakenteita tai kokonaisuuksia, jotka yhdistävät erilaisia lähestymistapoja. (Baginsky ym., 2019; Malmivaara, 2024.) Myös monimutkaisia ja monikomponenttisia interventioita voidaan kuvata toimintamalleina. Ne voivat koostua useista osatekijöistä ja sisältää useita muutostavoitteisia interventioita (Connolly, 2007; Malmivaara, 2024).

Se, että toimintamalli toimii kohderyhmälle, ei kuitenkaan kerro, mitkä osatekijät ovat vaikuttavia tai perustuuko havaittu muutos yksittäiseen komponenttiin vai useiden komponenttien vuorovaikutukseen (Guise ym., 2014). Palveluiden kehittämisen ja vaikuttavuuden parantamisen

kannalta onkin olennaista kysyä, mikä toimii sekä miten, missä olosuhteissa ja mille kohderyhmälle se toimii (Connolly, 2007).

Sisukas-mallin taustoituksessa on käytetty *Allmänna Barnhuset* -säätiön ja Pesäpuu ry:n verkkosivuja, ruotsalaisen *Skolfam*-toimintamallin (2025), suomalaisen Sisukas-toimintamallin (2015) ja tanskalaisen LUKoP-toimintamallin (2015) käsikirjoja sekä Pesäpuu ry:ltä saatua materiaalia. Edellä mainittuja lähteitä hyödynnettiin myös menetelmäkuvauksen ja käyttöönoton tuen raportoinnissa.

Menetelmäkuvaus

Kohderyhmä: Sisukas-toimintamallin kohderyhmänä ovat peruskouluikäiset lapset, jotka ovat lastensuojelun toimenä sijoitettuna perhe- tai laitoshoitoon. Suomalaiseen pilottihankkeeseen osallistui pitkäaikaisesti perhehoitoon sijoitettuja alakoulu- ja esiopetusikäisiä. Tämän jälkeen kohderyhmä on laajentunut yläkouluikäisiin sekä laitossijoitettuihin lapsiin ja nuoriin.

Ilmiö: Sisukas-toimintamallin tarkoitus on tukea sijoitettujen lasten koulunkäyntiä, hyvinvointia ja koulutuksellista tasa-arvoa (Liukkonen ym., 2015). Jos kasvuympäristö ei voi turvata lapsen kehitystä ja hyvinvointia, tarvitaan lastensuojelun tukitoimia. Ensisijaisesti tuki annetaan avohuollon toimina. Joskus lapsen hoito ja kasvatus joudutaan järjestämään kodin ulkopuolella, jolloin tarvitaan sijaishuoltoa. Sijaishuolto perustuu sosiaaliviranomaisen päätökseen tai hallinto-oikeuden määräykseen. Se voi olla kiireellistä ja väliaikaista tai pitkäaikaista, jolloin huostaanotetun lapsen sijaishuolto voi kestää jopa täysi-ikäisyyteen saakka. Ensisijaisesti pyritään toimiin, joiden turvin lapsi voi palata takaisin kotiinsa. Sijaishuolto voidaan järjestää perhehoidossa tai laitoshuollossa. (Lastensuojelulaki 417/ 2007; THL, 2025.)

Koulunkäynnin ongelmat ovat yhteydessä aikuisuuden huono-osaisuuden kehittymiseen. Sijoitettujen lasten koulunkäynnin haasteet ovat yleisempiä kuin muiden lasten. Sijoituspaikan vaihdokset rikkovat yhtenäistä koulupolkua ja sosiaalisia suhteita sekä lisäävät osattomuuden kokemusta (Laakso, 2019). Tukemalla sijoitetun lapsen koulunkäyntiä voidaan edistää koulutuksellista tasa-arvoa sekä myönteistä elämäntulkua.

Tavoitteet ja vastemuuttajat: Sisukkaan tavoitteena on edistää sijoitetun lapsen koulunkäyntiä. Kognitiivisten kykyjen, pedagogisten taitojen ja psykososiaalisen hyvinvoinnin vasteiden mittaamisella kartoitetaan lapsen tuen tarpeita ja seurataan lapsen yksilöllisten tavoitteiden toteutumista. Kognitiivisia kykyjä testaa psykologi, ja pedagogisia taitoja arvioi erityisopettaja. Psykososiaalisesta hyvinvoinnista kerätään tietoa lapsen itsensä kokemana sekä lähiaikuisten raportoitavana. Vasteina ovat myös lapsen minäkuva sekä oppilaan ja opettajan välinen suhde (Liukkonen ym., 2015). *Skolfam*-toimintamallissa kartoitetaan sopeutumiskäyttäytymistä eli sitä, miten lapsi toimii erilaisissa arjen tilanteissa ja soveltaa taitojaan tilanteen vaatimalla tavalla (Tordön ym., 2014). LUKoP-toimintamallissa vastemuuttajina ovat myös vahvasti arjen toimintaan ja koulunkäyntiin vaikuttavat toiminnanohjauksen taidot (Eiberg & Scavenius, 2024).

Teoriaperusta: *Skolfam* on tutkimusperustainen toimintamalli, jonka taustoituksessa mainitaan salutogeenisyys (Stiftelsen Allmänna Barnhuset, 2025). Teoreettista perustaa ei ole kuitenkaan kuvattu, vaan ennaltaehkäisevä näkökulma on perusteltu tutkimuksella (mm. Vinnerljung & Hjern, 2011) koulutuksesta suojaavana tekijänä. Varhainen tuen tarpeiden tunnistaminen ja lapsen voimavarojen vahvistaminen ovat myös Sisukkaan toimintaperiaatteita (Liukkonen ym., 2015). Voimavaralähtöisyys näkyy Sisukkaan käytännöissä, mutta käsitettä ei ole sidottu toimintaa ohjaavaan teoriaan. LUKoP kuvataan työskentelyn viitekehyksenä, jossa toimijat valitsevat tilannekohtaisesti teoreettisen lähestymistavan (Eiberg & Andersen, 2018). Kuvausten perusteella toimintamallia

taustoitetaan toimintaa ohjaavilla periaatteilla, jotka perustuvat tutkimukseen sijoitettujen lasten elämään vaikuttavista suojaavista ja riskitekijöistä. Empiirinen tutkimus on ohjannut toimintamallin rakentamista ilman vaikutusmekanismeihin kytkettyä teoriaa.

Ydinelementit ja joustavuus: *Skolfam*- ja LUKoP-käsikirjat kuvaavat toimintamallin sisällä olevia toimintoja, sisältöä ja tavoitteita yksityiskohtaisesti (Eiberg & Andersen, 2018; Stiftelsen Allmannä Barnhuset, 2025). Sisukas-käsikirjassa kuvaukset ovat yleisluontoisempia. Toimijoille on annettu työkaluja, kuten muistilistoja ja lomakkeita, toteutuksen tueksi. Ydinelementit ovat yhtenäisiä: lapsen kokonaistilanteen kartoitus, tuen suunnittelu, tavoitteiden asettaminen, yksilöllisen tuen toteutus ja seuranta. Rakenteet tiedon siirtymiseksi toimijoiden välillä sekä siirtymävaiheissa (kuten koulun vaihdon yhteydessä) ovat keskiössä moniammatillisessa yhteistyössä.

Sisukas-tiimin muodostavat erityisopettaja ja psykologi yhdessä lapsen sosiaalihuollosta vastaavan työntekijän sekä lapsen sijaisvanhempien, vanhempien tai asumisyksikön työntekijöiden kanssa. Tiimin kokoonpanoa voidaan muokata lapsen tarpeiden mukaisesti. Toimintamallissa ei ole määritelty keinoja lapsen koulunkäynnin tukemiseksi. Tavoitteet ja keinot niiden saavuttamiseksi ovat yksilöllisiä ja tarpeen mukaan muokattavissa. Suunnitelman tulee kuitenkin perustua alkukartoituksessa saatuun tietoon, lapsen ja hänen lähiaikuistensa kokemukseen sekä yhteiseen neuvotteluun. Säännöllinen seuranta on tärkeää, jotta voidaan reagoida muutoksiin lapsen tilanteessa.

Menetelmän muokkaus: Sisukas-malli on muokattu suomalaiseseen kontekstiin ruotsalaisesta *Skolfam*-mallista. Suomalaisessa pilottitutkimuksessa alakoululaisten lisäksi osallistujina oli esiopetusikäisiä perhehoitoon sijoitettuja lapsia (Pirttimaa & Vältivaara, 2018). Pilotin jälkeen toiminta on laajentunut koskemaan myös yläkouluikäisiä sekä laitossijoitettuja lapsia ja nuoria. Sisukkaan toteutuksessa on alueellisia eroja esimerkiksi tiimin kokoonpanossa. Psykologien saatavuuden haasteiden vuoksi on Sisukas-tiimin voinut muodostaa yksi tai kaksi erityisopettajaa. Tiimin kokoonpano vaikuttaa mahdollisuuteen tehdä psykologisia testejä. Myös lasten kriisiytyneet tilanteet sijoituksen yhteydessä ja psyykkisen voimien heikentyminen ovat syitä alkukartoitusten supistumiseen. Suppeammassa alkukartoituksessa lapselle laaditaan pedagoginen arvio ja pohditaan senhetkistä koulunkäyntikykyä. Toiminnan lopuksi kerätään sidosryhmiltä palautetta, ja vertaistoimija haastattelee lasta.

Toteuttajat: Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä on yhteydessä sijoituksen alkaessa tai koulun vaihtuessa erityisopettajasta ja psykologista koostuvaan Sisukas-tiimiin. On suositeltavaa, että Sisukas-tiimi toimii kunta- tai aluekohtaisesti erillisenä resurssina, mutta toiminta voidaan käynnistää myös oppilashuollon psykologin ja koulun erityisopettajan työpanoksella. Lapsen yksilöllistä tukea antavat lähiaikuiset kuten opettajat ja sijaisvanhemmat. Erityisopettaja ja psykologi eivät käytä varsinaisesti koulunkäynnin tuen interventioita vaan antavat konsultatiivista tukea, vastaavat lapsen oppimisen edellytysten kartoittamisesta ja suunnittelevat, seuraavat sekä arvioivat tukea verkoston kanssa yhteistyössä.

Koulutus ja pätevytyminen: Pesäpuu ry järjestää maksutonta koulutusta toimijoille. Pätevyys toimintamallin toteuttamiseen syntyy psykologin, erityisopettajan tai sosiaalityöntekijän koulutuksesta sekä riittävästä perehtyneisyydestä toimintamalliin. Sertifiointiprosessia ei ole.

Toteutustavat: Sisukas-toimintamallin vaiheet mukailevat LUKoP-toimintamallin tavoin *Skolfam*-toimintamallin vaiheita. Vaiheistusta ohjaavat alkukartoitus, suunnitelma yksilöllisestä tuen muodoista ja tavoitteista, jatkuva seuranta ja tuen sekä tavoitteiden muokkaaminen. Lopuksi tehdään kartoitus, joka antaa tietoa lapsen edistymisestä ja tuen tarpeista jatkossa. Siirtymävaiheissa ja toimintamallin päättyessä varmistetaan tiedon siirtyminen ja tehdään jatkosuunnitelma esimerkiksi toisen asteen koulutukseen siirtymistä varten.

Sisukas-käsikirja kuvaa toimintamallin vaiheet ja niiden sisällöt seuraavasti:

- Yhteydenotto: sijaishuoltopaikka tai sosiaalityöntekijä ottaa yhteyttä Sisukas-tiimiin.
- Tiedon kokoaminen: opetuksen järjestämistä varten kerätään tietoa (esim. tiedonsiirtolomake).
- Lapsen tapaaminen: tiimi tapaa lapsen sijaishuoltopaikassa.
- Koulunkäynnin aloitus: tutustumistapaaminen koulussa.
- Koulunkäyntikyvyn kartoitus: pedagoginen arvio ja oppimissuunnitelma.
- Verkostopalaveri: tavoitteiden ja tukitoimien sopiminen.
- Tuki ja seuranta: säännölliset seurantapalaverit.
- Seurantakartoitus
- Jatkosuunnitelma: perusopetuksen päättyessä tai koulun vaihtuessa.

Lapsen tuki suunnitellaan yksilöllisesti, hänen tarpeisiinsa sopivalla tavalla. Tuki voi sisältää yksilöllisten interventioiden lisäksi ryhmätoimintoja tai oppimisympäristöön tai vapaa-aikaan kohdistuvia toimia.

Keinot: Lapsen koulunkäyntiin ja oppimiseen liittyviin tavoitteisiin pyritään yksilöllisillä ja lapsen tarpeista lähtevillä keinoilla. Arviointi lapsen kokonaistilanteesta on edellytys voimavarojen ja tuen tarpeiden hahmottamiseksi. Yhteistyöpalaverilla ja tiedonsiirron sujuvilla käytännöillä mahdollistetaan yksilöllisen suunnitelman laatiminen, toteuttaminen ja seuranta.

Konkreettisina toimina voi olla esimerkiksi oppimisympäristön järjestämistä oppimiselle suotuisaksi, oppiainekohtaisia järjestelyjä, kodin tukemista lapsen oppimisen tukemisessa, tarpeenmukaisiin palveluihin ohjaamista, kognitiivista kuntoutusta, vapaa-ajan toimintojen tukemista sekä erilaisia psykososiaalisia interventioita.

Kustannukset: Toimintamallin kustannukset syntyvät Sisukas-tiimin palkkakustannuksista, verkostotyöskentelyyn käytetystä työajasta ja uuden toimintamallin valmisteluun ja käyttöönottoon liittyvästä työpanoksesta. Koulutus menetelmään on ilmainen, eikä toteuttaminen vaadi lisenssiä tai muita maksuja. Kokonaiskustannuksia ja kustannusvaikuttavuutta ei ole raportoitu.

Opas toteuttajille: Sisukkaasta on suomenkielinen käsikirja, josta tulee uusi versio vuoden 2026 aikana. Pesäpuu ry ylläpitää verkkosivuja ja oppimisalustaa, joka sisältää toimintamalliin liittyviä materiaaleja. Päättäjille sekä kuntien ja hyvinvointialueiden avainhenkilöille on materiaalia päätöksenteon ja käyttöönoton suunnittelun tueksi.

Materiaalit menetelmän saajille: Lapselle suunnitellaan yksilöllisesti koulunkäyntiä tukevat tuen muodot, jotka määrittelevät lapselle annettavat materiaalit ja oppimisen tuen välineet (esim. tietokoneet). Lapsi saa osallistumistodistuksen Sisukkaan päättyessä.

Tuki ja ohjaus: Pesäpuu ry järjestää Sisukas-mallista koulutusta, menetelmän toteuttajille vertaistapaamisia sekä kuntien ja hyvinvointialueiden avainhenkilöille infotilaisuuksia. Menetelmän käyttöönottoa tuetaan tarvittaessa neuvonnan, konsultaation ja mentoroinnin avulla. Tiedonsiirtoa ja tiedon keräämistä varten on saatavilla lomakkeet. Myös lapsen ja nuoren haastattelun, koulunkäynnin aloituksen ja verkostopalaverin toteutuksen tueksi on materiaalia.

Seuranta ja toistotarkkuuden varmentaminen: Sisukas-toimintamallin aloittamiseksi hyvinvointialueiden tai kuntien toimijat ovat yhteydessä menetelmän ylläpitäjään, joka järjestää informaatiotilaisuuden avainhenkilöille. Tilaisuudessa kerrotaan toiminnan käynnistämisen kannalta oleelliset seikat sekä ylläpitäjän tarjoamasta tuesta menetelmän käynnistämiseen.

Sisukas-, Skolfam- ja LUKoP-toimintamallien erot ja yhteneväisyydet

Pohjoismaisia sijoitetun lapsen koulunkäynnin tueksi suunniteltuja malleja yhdistää etenevä prosessi: alkukartoitukset, tuen suunnitelma ja toteutus, seuranta ja tuen muokkaaminen sekä loppukartoitukset (Taulukko 1). Alkuarvioinnin toteutuksessa on hieman vaihtelua osittain kansallisten pedagogisten testien osalta. Pedagogisten ja kognitiivisten kartoitusten lisäksi *Skolfam* ja *Sisukas* keräävät tietoa lapsen psykososiaalisesta hyvinvoinnista sekä oppilaan ja opettajan suhteesta. LUKoP-toimintamallin nimi on johdettu sanoista *oppiminen (læring)*, *kehitys (udvikling)*, *kognitio (kognition)* ja *pedagogiikka (pædagogik)*, joka pitää sisällään myös kartoitusten ja tuen muotojen osa-alueet. LUKoP-manuaalissa on listattuna pedagogisten ja oppiainekohtaisten tavoitteiden mukaisia sekä kognitiivisten toimintojen kohentamiseksi tarkoitettuja interventioita. *Sisukas*-toimintamalli ei rajaa yksilöllisten interventioiden kohdentamista suoraan koulunkäyntiin, vaan pilotointivaiheessa lapsia voidaan ohjata esimerkiksi psykiatrian palveluihin tai vapaa-ajan toimintoihin ja samalla huomioida lapsen kokonaistilanteen heijastuminen koulunkäyntiin. *Skolfam* on strukturoidumpi kuin *Sisukas* tai LUKoP, joiden manuaaleissa mainitaan muokattavuus alueellisten ja lasten tarpeiden mukaisesti.

Taulukko 1. *Sisukas*-, *Skolfam*- ja LUKoP-toimintamallien erot ja yhteneväisyydet.

	Skolfam	Sisukas	LUKoP
Tiimi	<u>Ohjaava ja kartoittava tiimi:</u> -psykologi -erityisopettaja <u>Toteuttavat toimijat:</u> -opettajat -sijaishuollon aikuiset Sosiaalitoimi osallisena	<u>Ohjaava ja kartoittava tiimi:</u> -psykologi -erityisopettaja <u>Toteuttavat toimijat:</u> -opettajat -sijaishuollon aikuiset Sosiaalityöntekijä yhteyshenkilönä Osallisena tarpeenmukaisesti laajempi verkosto ammattilaisia	<u>Ohjaava ja kartoittava tiimi:</u> -psykologi -erityisopettaja <u>Toteuttavat toimijat:</u> -kontaktiopettaja -sijaishuollon aikuiset Osallisena tarpeenmukaisesti koulun johto, muut opettajat, sosiaalityöntekijä
Rakenne	Standardoitu prosessi • alku- ja loppukartoitusten systemaattisuus • tiimin tapaamisten sisällöt ja tavoitteet määritelty • lapsi osallistuu halutessaan tapaamisiin	Mallinnettu prosessi • alku- ja loppukartoitusten systemaattisuus vakaassa tilanteessa • vaiheet kuvattu • pedagogisten ja kognitiivisten toimintojen lisäksi psykososiaalinen tuki • lapsi osallistuu halutessaan tapaamisiin	Mallinnettu prosessi • alku- ja loppukartoitusten systemaattisuus • pedagogisen ja kognitiivisten toimintojen tukemisen painotus • palaute lapselle jokaisen ammattilaisten tapaamisen jälkeen, lapsi ei mukana tapaamisissa
Joustavuus	Interventiot lapsen tarpeita vastaavat, tavoitteiden ja tuen muotojen muokkaus	Alku- ja loppukartoitusten tilannekohtaisuus (alueelliset resurssit, lapsen kriisiytyneet tilanteet, lapsen ikä) Interventiot lapsen tarpeita vastaavat, tavoitteiden ja tuen muotojen muokkaus Tiimin kokoonpano Verkoston tapaamisten intensiteetti	Interventiot lapsen tarpeita vastaavat, tavoitteiden ja tue muotojen muokkaus Kartoitusten täydentäminen tarvittaessa, tuen tarpeen ja voimavarojen lisäselvittely

Tutkimuskysymys

Tässä systemaattisessa kirjallisuuskatsauksessa arvioidaan Sisukas-menetelmän vaikuttavuutta tutkimuskirjallisuuden perusteella. Katsaus vastaa seuraaviin tutkimuskysymyksiin:

- Miten tarkasti Sisukas-toimintamalli on kuvattu?
- Onko Sisukas-toimintamallilla näyttöön perustuvaa ja Suomeen sovellettavaa vaikuttavuutta kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten koulusuoriutumiseen, kognitiivisiin kykyihin ja psykososiaaliseen hyvinvointiin?

Aineisto ja tutkimusmenetelmät

Systemaattisella kirjallisuushaulla kartoitettiin Sisukas-menetelmää koskeva tutkimuskirjallisuus. Hakua ohjasi kysymys: Mitä tutkimusta Sisukas-menetelmästä on tehty? Erityisesti haettiin vaikuttavuustutkimuksia, joiden metodologista luotettavuutta arvioitiin ja joiden perusteella määritetään arvio menetelmän vaikuttavuudesta. Kustannusvaikuttavuutta ja implementointia käsittelevät tutkimukset annetaan tiedoksi kirjallisuuskatsauksen pohdintaosuudessa.

Hakustrategia ja tiedonlähteet

Hakustrategian muodostamisessa käytettiin populaatio, konsepti ja konteksti (PCC) -strategiaa (Peters ym., 2020), josta konteksti jätettiin pois hakutulosten liiallisen rajaamisen välttämiseksi. PCC-lähestymistapa valittiin, jotta haku olisi riittävän laaja ja kattaisi menetelmää koskevan tutkimusnäytön monipuolisesti.

Hakusanat muodostettiin PCC-strategian mukaisesti käyttämällä kahta PCC:n osa-aluetta (P + C). Haun kohteena olivat ensisijaisesti vaikuttavuustutkimukset, joiden tuloksissa on raportoitu menetelmän tavoitteisiin liittyviä muuttujia. Vaikuttavuustutkimukset raportoidaan tuloksissa PICO-lausekkeen avulla.

P = alakouluikäiset, nuoret, sijaisvanhemmat ja vanhemmat

C = Sisukas, sijoitettu lapsi koulussa, *SkolFam*, *Skolsatsning inom familjehemsvården*, *Sammen for Læring*, *Skolestøtte til børn i familiepleje*

Kirjallisuushaku tehtiin systemaattisena hakuna 14.3.2025 seuraaviin viitetietokantoihin: MEDLINE, APA PsycInfo, CINAHL, ERIC, Scopus ja *Web of Science*. Lisäksi suomenkielisiä viitteitä haettiin Finna.fi-hakupalvelusta. Hakustrategia on nähtävissä liitteessä 1. Haun teki E2 Tutkimus - tutkimuslaitos. Kirjallisuushaku toistettiin 28.11.2025, jolloin haku rajattiin edellisen haun jälkeiseen ajanjaksoon.

Ennalta määritetyt mukaanottokriteerit vaikuttavuustutkimuksille

- Tutkimuksen kohderyhmä on tutkimuskysymyksen mukainen.
- Menetelmän vaikuttavuutta on tutkittu Maailmanpankin maaluokituksen mukaisessa korkean tulotason maassa.
- Tutkimus on vertaisarvioitu alkuperäistutkimus tai niistä koostuva systemaattinen katsaus tai meta-analyysi.

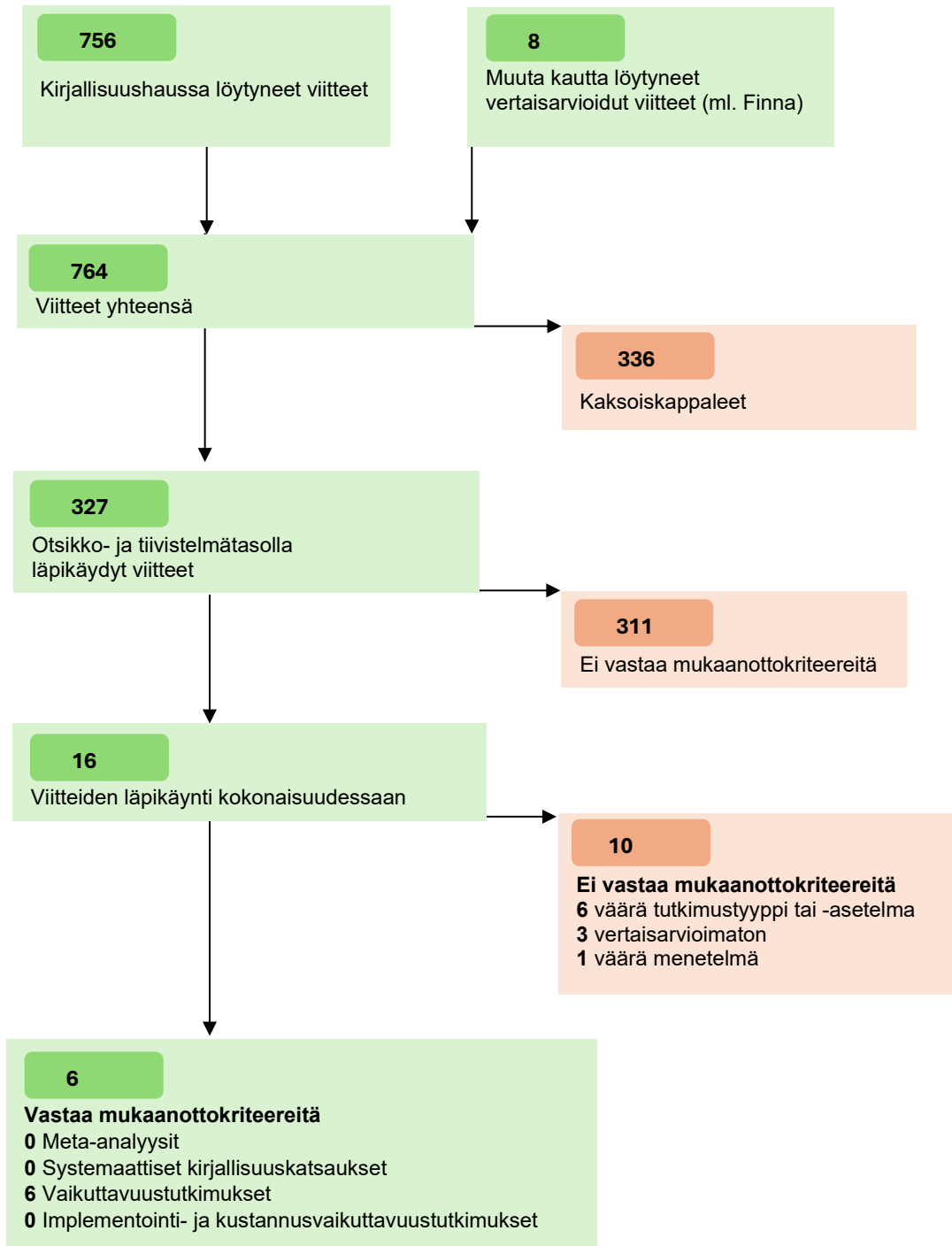
Ennalta määritetyt poissulkukriteerit vaikuttavuustutkimuksille

- Tutkimuksen kohderyhmä ei ole tutkimuskysymyksen mukainen.
- Vaikuttavuustutkimus on tehty Maailmanpankin maaluokituksen mukaisessa matalan tulotason tai keskitulotason maassa.
- Tutkimus on vertaisarvioimaton. Ulkopuolelle jätetään myös pääkirjoitukset ja kommentaarit.

Tutkimusten valinta

Liitteen 1 mukaisella hakustrategialla saatiin yhteensä 756 viitettä. Lisäksi menetelmää katsottiin Finna.fi-hakupalvelun kautta suomenkielisten viitteiden löytämiseksi. Finna.fi-hakupalvelun ja muiden lähteiden kautta löytyneitä vertaisarvioituja viitteitä oli 8. Kaksoiskappaleiden (k = 336) poiston jälkeen jäljelle jäi 327 viitettä. Otsikoiden ja tiivistelmien läpikäynnin jälkeen kokotekstivaiheen tarkasteluun jäi

16 viitettä. Otsikot ja tiivistelmät kävi läpi yksi tutkijataustainen asiantuntija, joka konsultoi epäselvissä tilanteissa toista asiantuntijaa. Kaksi tutkijataustaista asiantuntijaa kävi viitteet läpi kokonaisuudessaan. Haun eteneminen on kuvattu vuokaaviossa kuviossa 1. Vaikuttavuustutkimukset valittiin ennalta määritettyjen mukaanotto- ja poissulkukriteerien perusteella.

Kuvio 1. Vuokaavio Sisukas-menetelmän systemaattisen kirjallisuushaun viitteiden valinnasta.

Menetelmäkuvauksen arviointi

Vaikuttavuuden arvioimiseksi menetelmän on oltava riittävän hyvin kuvattu, jotta voidaan varmistaa, että tutkimuksissa käytetty menetelmä vastaa kotipesän kuvausta menetelmästä. Menetelmäkuvauksen arvioitiin osana tätä katsausta. Lähteinä arvioinnissa käytettiin johdannossa esiteltyjä menetelmäkuvauksen osa-alueita, jotka on raportoitu kotipesän toimittamien kirjallisten materiaalien pohjalta.

Vaikuttavuusnäytön arviointi

Vaikuttavuuden osoittamiseksi tarvitaan tutkimusasetelma, jossa koeryhmän muutoksia verrataan vertailuryhmään. Vertailuryhmälle voidaan antaa esimerkiksi psykoedukaatiota tai toteuttaa toinen vaikuttavaksi todettu menetelmä, jolla on sama tavoite kuin arvioitavalla menetelmällä. Vaihtoehtoisesti vertailuryhmänä voi toimia kontrolliryhmä, joka saa tavanomaista hoitoa (*treatment as usual*) tai odottaa palvelun alkamista jonotuslistalla.

Vaikuttavuustutkimusten luotettavuutta arvioitiin lomakkeen avulla (Merikukka ym., 2025, s. 51) asteikolla heikosta erittäin hyvään (1–4 p.) viiden osa-alueen osalta: mittaaminen, tilastanalyysit, harhattomuus, toistotarkkuus sekä yleistettävyyys. Kaksi kirjoittajaa pisteytti osa-alueet itsenäisesti siten, että yksi piste tarkoitti heikkoa, kaksi pistettä tyydyttävää, kolme hyvää ja neljä erittäin hyvää. Mikäli osa-alueita ei ollut raportoitu tai tutkittu, annettiin nolla pistettä. Lopulliset pisteet annettiin keskustelujen jälkeen yhdessä.

Cohenin d -efektikoon ohjeelliset tulkintasäännöt ovat: d on pieni, kun $d = |0,20-0,49|$; keski-suuri, kun $d = |0,50-0,79|$ ja suuri, kun $d = |0,80-|$ (Cohen, 1988). Tilastollisesti merkitsevien tulosten ryhmien väliset efektikoot yli ajan ja niiden 95 prosentin luottamusvälit laskettiin artikkeleiden lukujen perusteella, mikäli niitä ei ollut raportoitu. Laskemiseen käytettiin Campbell Collaboration -tutkimusverkoston laskuria (Wilson, 2023).

Vaikuttavuuden arviointi keskeisissä kansainvälisissä menetelmätietokannoissa

Kirjallisuushaun lisäksi tehtiin haku keskeisiin psykososiaalisten menetelmien vaikuttavuutta arvioiviin menetelmätietokantoihin. Haetut tietokannat olivat ruotsalainen *Statens beredning för medicinsk och social utvärdering* (SBU, 24.10.2025), norjalainen *Ungsinn* (24.10.2025) ja isobritannialainen *Foundations Guidebook* (24.10.2025) sekä yhdysvaltalaiset *Blueprints for Healthy Youth Development* (24.10.2025) ja *California Evidence-Based Clearinghouse for Child Welfare* (CEBC, 24.10.2025). Menetelmää ei ollut arvioitu missään edellä mainituista tietokannoista.

Tulokset

Menetelmäkuvauksen arviointi

Menetelmäkuvauksen osa-alueet on raportoitu johdannossa. Niiden tarkkuus on arvioitu Kasvun tuen kriteerien mukaisesti. Arviot esitetään taulukossa 2. Kohderyhmän kuvaus on selkää, myös tavoitteet ja vastemuuttajat on kuvattu hyvin. Teoriaperustan kuvaus jää löyhäksi, ja se ei yhdisty ilmiön ja ydinelementtien kuvaukseen. Toimintaperiaatteet ovat yhteydessä empiiriseen tutkimukseen, mutta teoriaperustaa ei ole muodostettu tukemaan empiiristä tutkimusta. Toimintamallin muokkausta käsitellään yleisellä tasolla ja eri lähteissä hiukan eri tavoin. Keinoihin ja toteutustapoihin vaikuttavat lapsen yksilölliset tarpeet ja tilanteet, jotka osaltaan vaikuttavat tarkan määrittelyn puuttumiseen. Esimerkinomaisesti mainittujen toteutustapojen ja keinojen yhdistäminen tavoitteisiin ja prosessin vaiheisiin olisi ollut hyödyllistä. Toteuttajat ja heidän roolinsa kuin myös koulutus ja toteuttajien pätevyysvaatimukset ovat kuvattu hyvin. Toimintamallin kustannuksia ei ole kuvattu riittävästi. Kustannuksien syntyyn vaikuttaa palveluiden rakentuminen, se, muodostetaanko tiimi erillisenä resurssina vai sisällytetäänkö toiminta kunnan toimijoiden työnkuvaan. Materiaalien ja käyttöönoton tuki on kattavaa, tukea ja ohjausta on hyvin saatavilla ja tieto saatavuudesta on selkeästi esillä.

Taulukko 2. Sisukas-toimintamallin menetelmäkuvauksen arviointi.

Menetelmäkuvauksen osa-alue	Ei olennainen	Ei kuvattu	Kuvattu, mutta ei riittävästi	Kuvattu riittävästi
Keskeinen sisältö				
Kohderyhmä	☐	☐	☐	☒
Ilmiö	☐	☐	☒	☐
Tavoitteet ja vastemuuttajat	☐	☐	☐	☒
Teoriaperusta	☐	☐	☒	☐
Ydinelementit ja joustavuus	☐	☐	☒	☐
Menetelmän muokkaus	☐	☐	☒	☐
Käyttö ja koulutus				
Toteuttajat	☐	☐	☐	☒
Koulutus ja pätevytyminen	☐	☐	☐	☒
Toteutustavat	☐	☐	☒	☐
Keinot	☐	☐	☒	☐
Kustannukset	☐	☐	☒	☐
Materiaalit ja tuki				
Opas toteuttajille	☐	☐	☐	☒
Materiaalit menetelmän saajille	☒	☐	☐	☐
Tuki ja ohjaus	☐	☐	☐	☒
Seuranta ja toistotarkkuuden varmentaminen	☐	☐	☐	☒

Vaikuttavuusnäytön arviointi

Seuraavaksi tiivistetään kirjallisuushaussa löytyneet tutkimukset, joiden avulla muodostetaan menetelmän vaikuttavuusarvio. Näiden tutkimusten PICO-lausekkeet on esitetty taulukossa 3. Taulukossa kuvataan arvioitavan menetelmän ja siitä tehtyjen vaikuttavuustutkimusten kohderyhmä

(*population*, P), menetelmän ja sen kuvauksen johdannossa kuvattuun menetelmäkuvaukseen (*intervention*, I), vertailumenetelmä (*comparison*, C), vastemuuttujat (*outcome*, O), aika ja paikka sekä tutkimusasetelma. Taulukon ensisijainen tavoite on vertailla yksittäisten tutkimusten vastaavuutta tämän systemaattisen kirjallisuuskatsauksen tutkimuskysymykseen perustuvaan PICO-lausekkeeseen. Vertailu tekee näkyväksi sen, mitä vaikuttavuusnäyttöä arvioitavasta menetelmästä on olemassa. Taulukon tavoitteena on tehdä näkyväksi myös menetelmän ja vertailumenetelmän ero tutkimuksittain. Vertailuryhmällisten vaikuttavuustutkimusten tulokset on esitetty taulukossa 4.

Taulukko 3. Sisukas-toimintamallin vaikuttavuustutkimukset.

Kohderyhmä (P)	Menetelmä (I + C)	Vastemuuttujat (O)	Aika ja paikka
Tutkimuskysymykseen perustuva PICO-lauseke			
Peruskouluikäiset lapset, jotka ovat lastensuojelun toimenpiteenä sijoitettuna perhe- tai laitoshoitoon.	Kuvauksen mukainen Sisukas-toimintamalli -tiimi muodostuu psykologista ja erityisopettajasta, sosiaalityöntekijä, opettaja ja sijaisvanhemmat osallisena -kartoitukset, yksilöllinen tuki, seuranta Jokin toinen vaikuttavaksi todettu menetelmä tai tilanne, jossa menetelmää ei lainkaan tarjottaisi	• kognitiiviset kyvyt • luku- ja kirjoitustaidot sekä matemaattiset taidot • psykososiaalinen hyvinvointi • minäkuva • oppilaan ja opettajan välinen suhde	2020-luvun Suomi <u>Toteutuspaikka:</u> peruskoulu
Satunnaistettu vertailukoetutkimus			
Eiberg & Scavenius, 2024			
6–14-vuotiaat sijoitetut lapset (N = 100) • 48 lasta interventioryhmässä • 52 lasta vertailuryhmässä	Vastaa LUKoP-toimintamallin kuvausta: • tiimin muodostavat psykologi ja erityisopettaja • sosiaalityöntekijä ja muut ammattilaiset osallistuvat tarvittaessa <u>Vertailumenetelmä:</u> tavanomaiset toimet koulunkäynnin ja sen tuen järjestämisessä.	<u>Päävastemuuttujat:</u> • lukutaito (WRT, SRT) • matemaattiset taidot (MG) <u>Toissijaiset vastemuuttujat:</u> • kognitiiviset kyvyt; kielellinen ymmärtäminen, havaintopäättely, työmuisti, prosessointinopeus (WISC IV) • toiminnanohjaus (BRIEF, CNT) • yleinen kehitys (FTF <i>Learning Skills</i>) • psykososiaalinen hyvinvointi (SDQ, TM) Informanteina lapset, sijaisvanhemmat/ sijaishuollon aikuiset, opettajat	Tanska, ajankohta ei tiedossa. Osallistujat rekrytoitiin 80 koulusta, 24 kunnasta Tanskassa. <u>Toteutuspaikka:</u> koulu <u>Mittaukset:</u> • alkumittaus • loppumittaus (vähintään 18 kk)
Kvasikokeellinen vertailututkimus			
Durbeej & Hellner, 2017			
Sijoitetut lapset (N = 91) • 54 lasta koeryhmässä • 37 lasta vertailuryhmässä	Kuvaus vastaa <i>Skolfam</i>- ja Sisukas-toimintamalleja <u>Vertailumenetelmä:</u> tavanomaiset toimet koulunkäynnin ja sen tuen järjestämisessä.	<u>Päävastemuuttujat:</u> • kognitiiviset kyvyt; kokonaissuoriutuminen, verbaalinen ymmärtäminen, havaintopäättely, työmuisti ja prosessointinopeus (WISC-IV) • koulumenestys; lukunopeus, sanantunnistus, matematiikka • psykososiaaliset vahvuudet ja vaikeudet; emotionaaliset oireet, käytösongelmat, hyperaktiivisuus, vertaissuhdeongelmat ja prososiaalinen käyttäytyminen (SDQ)	Ruotsi, ajankohta ei tiedossa. <u>Toteutuspaikka:</u> koulu ja lastensuojelun palvelut <u>Mittaukset:</u> • alkumittaus • 24 kk:n seurantamittaus

		Informanteina lapset, sijaisvanhemmat/ sijaishuollon aikuiset, opettajat.	
Ennen-jälkeen-tutkimukset ilman vertailuryhmää			
Pirttimaa & Väliavaara, 2018			
6–10-vuotiaat perhehoitoon sijoitetut lapset (N = 20)	Kuvaus vastaa Sisukas-toimintamallia <u>Vertailumenetelmä:</u> ei vertailuryhmää	<u>Päävastemuuttajat:</u> - kognitiiviset kyvyt (WISC-IV) - psykososiaaliset vahvuudet ja vaikeudet (SDQ) - käytösoireet (CBL) - oppilas–opettaja-suhde (STRS) - lukutaito (ALLU) - matemaattiset taidot (MAKEKO) Informanteina lapset, opettaja ja projektitiimi.	Suomi, 2012–2016 <u>Toteutuspaikka:</u> päiväkoti, koulu ja lastensuojelun palvelut <u>Mittaukset:</u> - alkumittaus - loppumittaus (24 kk)
Tideman ym., 2011			
7–11-vuotiaat pitkäaikaisesti perhehoitoon sijoitetut lapset (N = 25)	Kuvaus vastaa <i>Skolfam</i> - ja Sisukas-toimintamalleja <u>Vertailumenetelmä:</u> ei vertailuryhmää	<u>Päävastemuuttajat:</u> - kognitiiviset kyvyt (WISC-III) - lukutaito (<i>Letter-Word Chains</i>) - Oikeinkirjoitus (DLS) - Laskutaito (Magne) <u>Toissijaiset vastemuuttajat:</u> - psykososiaalinen hyvinvointi, sosiaaliset suhteet, käyttäytyminen (BYI, SDQ) - opettaja–oppilas-suhde (VAS) - visuomotorinen integraatio (VMI), vain alkumittaus Informanteina lapset, opettajat, sijaisvanhemmat	Ruotsi, ajankohta ei tiedossa. <u>Toteutuspaikka:</u> koulu ja lastensuojelun palvelut <u>Mittaukset:</u> - alkumittaus - loppumittaus (24 kk)
Tordön ym., 2014			
Vähintään kolme vuotta sijaisperheessä asuneet 1.–6.-luokkalaiset lapset (N = 24)	Kuvaus vastaa <i>Skolfam</i> - ja Sisukas-toimintamalleja <u>Vertailumenetelmä:</u> ei vertailuryhmää	<u>Päävastemuuttajat:</u> - kognitiiviset kyvyt, työmuistii (WISC-IV) - käyttäytymisen ja tunne-elämän vasteet: ahdistus, masennus, vihaiisuus, häiritsevä käyttäytyminen, itsetunto (BYI) - pedagogiset vastemuuttajat: sanantunnistus, lukunopeus, oikeinkirjoitustaidot - kirjain-. sana- ja lauseketjut (DLS) - matemaattiset taidot (MAGNE) - sopeutumiskyky (ABAS-II) - opettaja–oppilas-suhde (VAS) Informanteina lapset, opettajat ja sijaisvanhemmat.	Norrköping, Ruotsi, vuosina 2008–2011 <u>Toteutuspaikka:</u> koulu ja lastensuojelun palvelut <u>Mittaukset:</u> - alkumittaus - loppumittaus (24 kk)
Tordön ym., 2020			
Perusopetukseen osallistuvat, sijaisperheisiin sijoitetut lapset (N = 475)	<i>Skolfam</i> -toimintamalli <u>Vertailumenetelmä:</u> ei vertailuryhmää	<u>Päävastemuuttajat:</u> - kognitiiviset kyvyt (WISC-IV) - lukutaito (DLS) - matemaattiset taidot (Magne) - sopeutumiskyky (ABAS-II) - psykkinen hyvinvointi (SDQ)	Ruotsi, 2005–2018 <u>Toteutuspaikka:</u> koulu ja lastensuojelun palvelut <u>Mittaukset:</u> - alkumittaus - loppumittaus (24 kk)

		Informantteina lapset, opettajat ja sijaisvanhemmat.	
--	--	---	--

ABAS-II: Adaptive Behavior Assessment System-II, **BYI:** Beck Youth Inventories, **CBCL:** The Child Behavior Checklist, **CNT:** the Contingency Naming Test, **DLS:** Diagnostiska Läs- och Skrivprov, **FTF:** Five-to-Fifteen, **LS:** LäSt – Test i läsförståelse och läshastighet, **Mäst:** Matematik – Screeningtest, **Magne:** Olof Magne mathematical diagnostic test, **MG:** Matematik Grundläggend, **SDQ:** Strengths and Difficulties, **STRS:** Student-Teacher Relationship Scale, **TRT:** Text Reading Tests battery, **VAS:** Visual Analogue Scale, **VMI:** Beery-Buktenica Developmental Test of Visual-Motor Integration, **WISC-IV:** Wechsler Intelligence Scale for Children- IV, **WRT:** Word Reading Test.

Satunnaistettu vertailukoetutkimus

Eiberg & Scavenus, 2024: Tanskalaiseen satunnaistettuun vertailukoetutkimukseen osallistui 6-14-vuotiaita pitkäaikaisesti perhehoitoon sijoitettuja lapsia (N = 100) 24 eri kunnasta. Osallistujat satunnaistettiin kahteen ryhmään, joista toinen osallistui LUKoP-toimintamalliin (N = 48) ja toinen sai tavanomaista koulunkäynnin tukea (N = 52). Lasten kognitiivisia kykyjä, akateemisia taitoja sekä psykososiaalista hyvinvointia kartoitettiin ennen interventiota ja 18 kuukautta aloituksen jälkeen. Toimintamalliin osallistuneet saivat yksilöllisesti suunniteltua oppimiseen ja sen edellytyksiin tähtäävää tukea, jonka toteutumista seurattiin säännöllisesti. Lapset olivat yleisopetuksessa, tutkimuksesta poissuljettiin esimerkiksi kehitysvamman vuoksi erityisopetuksessa olevat lapset. Tuloksissa raportoitiin muutoksia, erityisesti ryhmien välisiä eroja lähtötilanteesta seurantaan. Interventoryhmällä raportoitiin edistystä merkitsevästi sanojen lukunopeudessa ($d = -0,21$). Myönteistä kehitystä raportoitiin myös kognitiivisissa kyvyissä ($d = 0,34$) ja kielellisessä ymmärtämisessä ($d = 0,41$). LUKoP voi näin ollen tukea sijoitettujen lasten kognitiivisia kykyjä ja lukemisen sujuvuutta. Matemaattisiin ja kirjoittamisen taitoihin toimintamallilla ei ollut todennettua vaikuttavuutta.

Kvasikokeellinen vertailututkimus

Durbeej & Hellner, 2017: Ruotsalaiseen kvasikokeelliseen vertailukoetutkimukseen osallistui perhehoitoon sijoitettuja lapsia (N = 91) esiopetusikäisistä kuudesluokkalaisiin. Interventoryhmä (N = 54) osallistui *Skolfam*-toimintamallin ja vertailuryhmä (N = 37) tavanomaisen koulunkäynnin tuen toteutukseen. Kognitiivisten kykyjen, akateemisten taitojen ja psykososiaalisen hyvinvoinnin muutoksia vertailtiin ennen interventiota ja sen jälkeen (24 kuukautta). Satunnaistamista ei voitu toteuttaa, koska lapset valikoituivat interventio- ja vertailuryhmään sen mukaan, toteutettiiniko asuinkunnassa *Skolfam*-toimintamallia vai ei. Poissulkukriteereitä olivat muun muassa lyhytaikainen sijoitus, ADHD ilman lääkitystä, laaja psykiatrinen hoito ja huono ruotsin kielen taito. Hoitoaieanalyysin mukainen aineisto analysoitiin toistomittausten kovarianssianalyysin avulla sukupuoli ja äidinkieli kovariaatteina. Interventio- ja vertailuryhmän vertailussa havaittiin interventoryhmällä tilastollisesti merkitseviä parannuksia erityisesti kognitiivisissa kyvyissä ($p = 0,033$; $d = 0,36$), visuaalisessa päättelyssä ($p = 0,010$; $d = 0,42$), oikeinkirjoituksessa ($p = 0,029$; $d = 0,26$) sekä sanojen ääntämisessä ($p = 0,008$; $d = 0,73$).

Ennen-jälkeen-tutkimukset ilman vertailuryhmää

Pirttimaa & Väliavaara, 2018: Suomalaisen tapaustutkimuksen tavoitteena oli selvittää, miten yksilöllinen, moniammatillinen tuki eli Sisukas-menetelmä voi parantaa perhehoitoon sijoitettujen lasten koulunkäyntiä ja hyvinvointia. Tutkimusympäristönä oli koulu, päiväkotia ja lastensuojelun palvelut. Interventio kesti kaksi vuotta. Mukana oli 20 perhehoitoon sijoitettua 6–10-vuotiasta lasta (15 tyttöä, 5 poikaa), joilla oli havaittu oppimisen tai hyvinvoinnin tuen tarvetta. Poissulkukriteerejä ei mainittu. Vertailuryhmää ei ollut, vaan kaikki lapset saivat intervention. Aineisto kerättiin psykologisilla ja pedagogisilla testeillä (mm. WISC-IV, SDQ, CBCL, STRS, ALLU, MAKEKO) sekä havainnoilla ja kyselyillä. Mittarit arvioivat kognitiivisia taitoja, oppimista, psykososiaalista hyvinvointia ja opettaja–oppilas-suhdetta. Informantteina toimivat lapsi, opettaja ja projektitiimi. Analyysi oli kuvailevaa, ja siinä

vertailtiin alku- ja loppumittauksia. Tilastollisesti merkittäviä eroja ei raportoitu ryhmätasolla. Yksilötasolla havaittiin parannusta matematiikassa, kirjoittamisessa ja psykososiaalisessa hyvinvoinnissa (SDQ). Opettajien ja vanhempien huoli väheni. Ryhmätasolla muutokset eivät olleet tilastollisesti merkittäviä. Tulokset mitattiin intervention jälkeen, erillistä seurantaa ei ollut. Moniammatillinen, yksilöllinen tuki voi edistää sijoitettujen lasten koulunkäyntiä ja hyvinvointia. Tarpeet vaihtelevat lapsikohtaisesti, joten yleisiä ratkaisuja ei voida tehdä. Sisukas-malli soveltuu Suomen koulujärjestelmään ja kolmiportaiseen tukijärjestelmään.

Tideman ym., 2011: Ruotsalaisen ennen-jälkeen-tutkimuksen tavoitteena oli selvittää *Skolfam*-toimintamallin hyötyjä perhehoitoon sijoitettujen 7-11-vuotiaiden lasten (N = 25) koulusuoriutumiseen. Tutkimuksessa ei ollut vertailuryhmää, mutta toimintamalliin osallistuvilta kartoitettiin aluksi ja 24 kuukauden jälkeen kognitiivisia kykyjä, akateemisia taitoja sekä psykososiaalista hyvinvointia. Tuloksia verrattiin kuvailevilla tilastollisilla menetelmillä. Otos oli liian pieni monimuuttuja-analyysien tekemiseen. Kognitiivisissa kyvyissä tapahtui merkittävää parannusta (WISC-III), niiden kokonaispisteiden keskiarvo nousi tasosta 94,4 tasolle 100,1 ($p < 0,001$). Psykososiaalisen hyvinvoinnin ja haasteiden osalta (SDQ) opettajat raportoivat vertaissuhteiden ongelmien merkittävää vähenemistä ($p < 0,01$). Tunne-elämän oireissa, käytösongelmissa ja tarkkaavaisuudessa ei tapahtunut tilastollisia muutoksia. Opettaja–oppilas-suhde säilyi koko jakson ajan positiivisena. Akateemisista taidoista lukutaidossa, lukunopeudessa ja oikeinkirjoituksessa tulokset paranivat tilastollisesti merkittävästi ($p < 0,05$), kun taas matematiikan taidoissa ei havaittu merkittävää muutosta. Kahden vuoden intensiivinen, yksilöllinen tuki paransi merkittävästi lasten kognitiivisia kykyjä sekä lukemisen ja kirjoittamisen taitoja. Kaverisuhteissa tapahtui myös myönteistä muutosta.

Tordön ym., 2014: Ruotsissa 2008–2011 toteutettu tutkimus tehtiin toisintona Tidemanin ja kumppanien (2011) tutkimuksesta. Osallistujat olivat perhehoitoon sijoitettuja 7-12-vuotiaita lapsia (N = 24). Ennen-jälkeen-asetelmaa noudattavassa tutkimuksessa ei ollut vertailuryhmää. Jokaiselle lapselle tehtiin alkukartoitukset ja mittaukset ikästandardoiduilla testeillä sekä näiden toisinto kahden vuoden kuluttua. Lapsille, joiden työmuistissa (lyhytkestoinen muisti) oli heikkoutta, toteutettiin muun tuen lisäksi tietokonepohjainen kognitiivinen harjoitteluohjelma, jossa huomioitiin erityisesti muistitoiminnot. Keskiarvojen muutoksia ennen ja jälkeen intervention tarkasteltiin paritetuilla t-testeillä, ja korrelaatioanalyysit tehtiin Pearsonin menetelmällä. Alku- ja loppumittauksien tulosten vertailussa havaittiin tilastollisesti merkitseviä parannuksia kognitiivisissa kyvyissä (WISC-IV). Kognitiivisten kykyjen kokonaispisteiden keskiarvo nousi ryhmässä 7,72 pistettä alkumittauksen 91,71:stä ($p < 0,001$), ja kielellinen ymmärtäminen parani 6,15 pistettä alkumittauksen 95,14:stä ($p < 0,001$). Lisäksi visuaalinen päättely koheni 4,95 pistettä alkumittauksen 97,76:sta ($p < 0,05$), työmuisti 7,52 pistettä alkumittauksen 88,81:stä ($p < 0,05$) ja prosessointinopeus 5,72 pistettä alkumittauksen 89,14:stä ($p < 0,05$). Tulokset vahvistavat Tidemanin ja kumppanien (2011) raportoimia tutkimustuloksia ja havaintoja toimintamallin hyödyistä sijoitetun lapsen koulusuoriutumiseen ja kognitiivisiin kykyihin.

Tordön ym., 2020: Ennen-jälkeen-asetelmaa hyödyntävässä ruotsalaisessa tutkimuksessa osallistujina oli perhehoitoon sijoitettuja lapsia (N = 475) 22 eri kunnasta. Osallistujia oli esiopetusikäisistä seitsemännen luokan oppilaisiin. Lyhytaikaisesti sijoitetut sekä lapset, joilla oli kehitysvamma, suljettiin tutkimuksesta pois. Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, miten lukutaito, matemaattiset taidot, kognitiivinen kyky, sopeutumiskäyttäytyminen (adaptiivinen käyttäytyminen) ja psykososiaalinen hyvinvointi muuttuvat kahden vuoden kuluessa *Skolfam*-toimintamallin aloittamisesta. Parittaiset t-testit (T1 vs. T2) osoittivat 24 kuukauden jälkeen merkittäviä parannuksia lasten kognitiivisissa kyvyissä ja akateemisissa taidoissa. Kognitiivisten kykyjen (WISC-IV) kaikki osa-

alueet kohenivat tilastollisesti merkitsevästi: kielellinen ymmärtäminen ($p < 0,001$), visuaalinen hahmottaminen ($p < 0,001$), työmuisti ($p < 0,001$), prosessointinopeus ($p < 0,001$) sekä kognitiivisten kykyjen kokonaispisteet ($p < 0,001$). Luku- ja kirjoitustaidossa kehitys painottui vaativampiin taitoihin: lauseketjut ($p = 0,001$), luetun ymmärtäminen ($p = 0,007$) ja oikeinkirjoitus ($p = 0,018$), kun taas lukunopeus heikkeni hieman ($p = 0,037$). Matematiikkataidot paranivat selvästi ($p < 0,001$). Psykososiaalisessa hyvinvoinnissa (SDQ) muutokset olivat kokonaisuudessaan maltillisempia, opettajien raportoimana hyperaktiivisuus väheni merkitsevästi ($p = 0,032$). Sijaisvanhemmat raportoivat psykososiaalisten ongelmien ($p = 0,004$), tunne-elämän haasteiden ($p = 0,008$) sekä hyperaktiivisuuden ($p = 0,005$) lieventymistä. Sopeutumiskäyttäytymisessä (ABAS-II) ei tapahtunut tilastollisesti merkitseviä muutoksia.

Taulukko 4. Sisukas-toimintamallin vertailuryhmällisten vaikuttavuustutkimusten tulokset – ryhmien väliset efektikoot vertailuajankohtien välillä ja efektikokojen luottamusvälit.

Vastemuuttuja (mittari tai tiedonkeruutapa)	Vertailuajankohdat	p -arvo	Ryhmien välinen efektikoko	Efektikoon 95 %:n luottamusväli
Durbeej & Hellner, 2017 d				
Kielellinen ymmärtäminen (WISC-IV index scale)	Alkumittaus vs loppumittaus	0,141	Ei raportoitu	Ei raportoitu
Visuaalinen päättely (WISC-IV index scale)	Alkumittaus vs loppumittaus	0,010	0,42*	-0,01–0,86*
Työmuisti (WISC-IV index scale)	Alkumittaus vs loppumittaus	0,979	Ei raportoitu	Ei raportoitu
Prosessointinopeus (WISC-IV index scale)	Alkumittaus vs loppumittaus	0,083	Ei raportoitu	Ei raportoitu
Kognitiiviset kyvyt (WISC-IV index scale)	Alkumittaus vs loppumittaus	0,033	0,36*	-0,07–0,79*
Lukunopeus (DLS)	Alkumittaus vs loppumittaus	0,895	Ei raportoitu	Ei raportoitu
Oikeinkirjoitus (DLS)	Alkumittaus vs loppumittaus	0,029	0,26*	-0,21–0,73*
Merkityksettömien sanojen ääntäminen, lukeminen (LäSt)	Alkumittaus vs loppumittaus	0,123	Ei raportoitu	Ei raportoitu
Sanojen ääntäminen, lukeminen (LäSt)	Alkumittaus vs loppumittaus	0,008	0,73*	-0,03–1,48*
Matemaattiset taidot (Magne)	Alkumittaus vs loppumittaus	0,214	Ei raportoitu	Ei raportoitu
Psykososiaalinen hyvinvointi, okonaispisteet opettajan raportoimana (SDQ)	Alkumittaus vs loppumittaus	0,137	Ei raportoitu	Ei raportoitu
Psykososiaalinen hyvinvointi, kokonaispisteet vanhemman raportoimana (SDQ)	Alkumittaus vs loppumittaus	0,541	Ei raportoitu	Ei raportoitu
Prososiaalinen käytös opettajan raportoimana (SDQ)	Alkumittaus vs loppumittaus	0,064	Ei raportoitu	Ei raportoitu
Prososiaalinen käytös vanhemman raportoimana (SDQ)	Alkumittaus vs loppumittaus	0,995	Ei raportoitu	Ei raportoitu
Eiberg & Scavenius, 2024 d				
Lukutarkkuus, sanat (WRT)	Alkumittaus vs loppumittaus	0,81	0,03	Ei raportoitu
Lukutarkkuus, lauseet (WRT, % oikein)	Alkumittaus vs loppumittaus	0,33	0,12	Ei raportoitu
Lukunopeus, sanat (SRT)	Alkumittaus vs loppumittaus	0,02	-0,21	Ei raportoitu
Lukunopeus lauseet (SRT, %)	Alkumittaus vs loppumittaus	0,30	0,16	Ei raportoitu
Matemaattiset taidot (MG, C-score)	Alkumittaus vs loppumittaus	0,32	-0,20	Ei raportoitu

Kognitiiviset kyvyt, kokonaispisteet (WISC-IV)	Alkumittaus vs loppumittaus	0,02	0,34	Ei raportoitu
Kielellinen ymmärtäminen (WISC-IV)	Alkumittaus vs loppumittaus	0,03	0,41	Ei raportoitu
Visuaalinen päättely (WISC-IV)	Alkumittaus vs loppumittaus	0,12	0,28	Ei raportoitu
Työmuisti (WISC-IV)	Alkumittaus vs loppumittaus	0,56	0,56	Ei raportoitu
Prosessointinopeus (WISC-IV)	Alkumittaus vs loppumittaus	0,06	0,37	Ei raportoitu
Toiminnanohjaus, sijaisäidin raportoimana (BRIEF)	Alkumittaus vs loppumittaus	0,89	-0,03	Ei raportoitu
Toiminnanohjaus, sijaisän raportoimana (BRIEF)	Alkumittaus vs loppumittaus	0,49	0,14	Ei raportoitu
Toiminnanohjaus, opettajan raportoimana (BRIEF)	Alkumittaus vs loppumittaus	0,51	0,13	Ei raportoitu
Toiminnanohjaus, yksi muuttuva ehto (CNT)	Alkumittaus vs loppumittaus	0,70	0,12	Ei raportoitu
Toiminnanohjaus, kaksi muuttuvaa ehtoa (CNT)	Alkumittaus vs loppumittaus	0,80	0,08	Ei raportoitu
Oppimistaidot, sijaisäidin raportoimana (FTF)	Alkumittaus vs loppumittaus	0,40	0,16	Ei raportoitu
Oppimistaidot, sijaisän raportoimana (FTF)	Alkumittaus vs loppumittaus	0,76	-0,06	Ei raportoitu
Oppimistaidot, opettajan raportoimana (FTF)	Alkumittaus vs loppumittaus	0,32	0,21	Ei raportoitu
Psykososiaaliset vaikeudet, sijaisäidin raportoimana (SDQ)	Alkumittaus vs loppumittaus	0,82	-0,04	Ei raportoitu
Psykososiaaliset vaikeudet, kokonaispisteet sijaisän raportoimana (SDQ)	Alkumittaus vs loppumittaus	0,42	0,17	Ei raportoitu
Psykososiaaliset vaikeudet, kokonaispisteet opettajan raportoimana (SDQ)	Alkumittaus vs loppumittaus	0,97	-0,01	Ei raportoitu
Psykososiaalisten vaikeuksien vaikutukset, sijaisäidin raportoimana (SDQ)	Alkumittaus vs loppumittaus	0,16	0,42	Ei raportoitu
Psykososiaalisten vaikeuksien vaikutukset, sijaisän raportoimana (SDQ)	Alkumittaus vs loppumittaus	0,48	0,25	Ei raportoitu
Psykososiaalisten vaikeuksien vaikutukset, opettajan raportoimana (SDQ)	Alkumittaus vs loppumittaus	0,46	-0,15	Ei raportoitu
Minäkuva, kokonaispisteet (TM)	Alkumittaus vs loppumittaus	0,82	0,05	Ei raportoitu

*Ei raportoitu. Laskettu artikkelin tietojen perusteella.

BRIEF: The Behavior Rating Inventory of Executive Function; **CNT:** The Contingency Naming Test; **DLS:** Diagnostiska Läs- och Skrivprov; **FTF:** Five-to-Fifteen; **LäSt:** Test i läsförståelse och läshastighet; **Magne:** Olof Magne mathematical diagnostic tests; **MG:** Matematik Grundläggande; **SDQ:** Strengths and Difficulties Questionnaire; **SRT:** The Sentence Reading Test; **TM:** This is Me; **TRT:** Text Reading Tests battery; **WISC IV:** The Wechsler Intelligence Scale for Children IV; **WRT:** Word Reading Test .

Vaikuttavuustutkimusten luotettavuuden arviointi

Vaikuttavuustutkimusten pisteet luotettavuuden osa-alueiden osalta on esitetty taulukossa 5. Seuraavaksi kuvataan osa-alueiden yhteenvedot vaikuttavuustutkimuksista.

Taulukko 5. Sisukas-toimintamallin vaikuttavuustutkimusten luotettavuus.

Vaikuttavuustutkimusartikkelin arvioitava luotettavuuden osa-alue						
Tutkimus	Mittaaminen	Tilastanalyysit	Harhattomuus	Toistotarkkuus	Yleistettävyyys	Keskiarvo
Satunnaistettu vertailukoetutkimus						
Eiberg & Scavenius, 2024	3 p.	2 p.	3 p.	3 p.	3 p.	2,7 p.
Kvasikokeellinen vertailututkimus						
Durbeej & Hellner, 2017	4 p.	3,5 p.	1,5 p.	1 p.	3 p.	2,6 p.
Ennen-jälkeen-tutkimukset ilman vertailuryhmää						
Pirttimaa & Väliavaara, 2018	3 p.	0,5 p.	1 p.	2 p.	2,5 p.	1,6 p.
Tideman ym., 2011	3 p.	1,5 p.	1 p.	2 p.	2,5 p.	2 p.
Tördön ym., 2014	3 p.	2,5 p.	1,5 p.	2 p.	2,5 p.	2,3 p.
Tördön ym., 2020	3 p.	2,5 p.	2 p.	2 p.	3 p.	2,5 p.

p. = pistettä. 0 p = ei raportoitu tai tutkittu, 1 p = heikko, 2 p = tyydyttävä, 3 p = hyvä, 4 p = erittäin hyvä. Jos osa-alueita ei ole raportoitu tai tutkittu, annetaan nolla pistettä.

Mittaaminen

Mittaamisen laatu oli kaikissa tutkimuksissa hyvää. Tutkimuksissa käytettiin validoituja, ikästandardisoituja mittareita, kyselyitä tai testejä (esim. WISC-IV, SDQ, ABAS-II, DLS, Magne), kerättiin tietoa useilta informanteilta (opettajat, sijaisvanhemmat) ja toteutettiin toistomittaukset noin kahden vuoden kuluttua toimintamallin aloittamisesta (Durbeej & Hellner, 2017; Tördön ym., 2020). Samansuuntaisesti myös Eibergin ja Scaveniuksen (2024) satunnaistetussa vertailukoetutkimuksessa mittaamisen laatu oli hyvä: siinä hyödynnettiin laajaa valikoimaa validoituja, ikä- ja normipohjaisia arviointimenetelmiä (mm. WISC-IV, BRIEF, CNT, SDQ, *Five-to-Fifteen*), tietoa kerättiin useista lähteistä (sijaisvanhemmat, opettajat) ja lasten kognitiivista sekä koulusuoriutumiseen liittyvää kehitystä seurattiin systemaattisesti perustasolta 18 kuukauden seurantaan.

Tilastanalyysit

Tilastanalyysien laatu vaihteli tutkimuksissa heikon ja hyvän välillä. Vahvimmillaan analytiikka oli Durbeejin ja Hellnerin (2017) kvasikokeellisessa vertailukoetutkimuksessa, jossa hyödynnettiin toistomittauksen kovarianssianalyysia kovariaattikorjauksilla. Kohtuullisella tasolla oli myös Tördön ja kumppaneiden (2020) laaja aineisto, jossa analyysit perustuivat t-testeihin ja efektikokoihin, vaikka kontrolliryhmä puuttui. Eibergin ja Scaveniuksen (2024) satunnaistetussa vertailukoetutkimuksessa vaikutusta arvioitiin kiinteiden vaikutusten regressioanalyysilla. Sekä Eibergin ja Scaveniuksen (2024) että Durbeejin ja Hellnerin (2017) tutkimuksissa käytettiin hoitoaieperiaatetta (*intention-to-treat*). Muissa artikkeleissa (Pirttimaa & Väliavaara, 2018; Tideman ym., 2011; Tördön ym., 2014) tilastolliset analyysit jäivät kuvailevien tilastomenetelmien varaan.

Harhattomuus

Harhattomuuden taso vaihteli tutkimuksissa heikosta hyvään. Ainoa satunnaistettu vertailukoetutkimus oli Eibergin ja Scaveniuksen (2024) tekemä tutkimus, jossa harhaa minimoitiin lohkosatunnaistuksella, hoitoaieanalyysillä ja kiinteiden vaikutusten regressiomallilla. Varhaisissa Sisukas- ja *Skolfam*-tutkimuksissa (Pirttimaa & Väliavaara, 2018; Tideman ym., 2011; Tördön ym., 2014) käytettiin ennen-jälkeen-asetelmaa ilman vertailuryhmää, mikä heikentää vaikuttavuustulosten harhattomuutta. Durbeejin ja Hellnerin (2017) kvasikokeellinen vertailukoeasetelma pienensi harhaa ottamalla mukaan vertailuryhmän ja analysoimalla aineiston kovariaattikorjauksilla, mutta pienen otoksen vuoksi harhariski jäi edelleen merkittäväksi. Tördönin ja kumppaneiden (2020) laaja aineisto lisäsi tilastollista voimaa, mutta kontrolliryhmän puute heikensi harhattomuutta. Ryhmien välisten

lähtötasoerojen huomiointi oli mahdollista vain vertailuryhmällisissä Durbeejin ja Hellnerin (2017) sekä Eibergin ja Scaveniuksen (2024) tutkimuksissa.

Toistotarkkuus

Toistotarkkuus vaihteli tutkimuksissa heikosta hyvään. *Skolfam*-tutkimuksissa (Durbeej & Hellner 2017; Tideman ym., 2011; Tordön ym., 2014; Tordön ym., 2020) menetelmä oli manuaalisoitu, mutta laadunvarmistusmenettelyjä ei raportoitu, ja toteutuksessa esiintyi paikallisia eroja. Samanlainen tilanne näkyi myös Eibergin ja Scaveniuksen (2024) RCT-tutkimuksessa: LUKoP-malli oli selkeästi ohjeistettu ja rakenteistettu, mutta sen käytännön toteutus vaihteli eri koulujen ja tiimien välillä, ja osa suunnitelluista toimista jäi tekemättä.

Yleistettävyyys

Toimintamallin käyttöönoton alkuvaiheessa toteutettujen tutkimusten (Eiberg & Scavenius, 2024; Pirttimaa & Väliavaara, 2018; Tideman ym., 2011; Tordön ym., 2014) pienet otoskoot heikensivät yleistettävyyttä. Kaikki tutkimukset tehtiin lapsen kasvuympäristöissä, joissa koulu ja sijaishoti tukivat yhteistyössä lapsen koulunkäyntiä. Tutkimuksiin osallistuneet lapset olivat suurilta osin alakouluikäisiä, mutta Pirttimaan ja Väliavaaran (2018) tutkimuksessa oli myös esiopetusikäisiä ja Eibergin ja Scaveniuksen (2024) tutkimuksessa vanhimmat lapset olivat 13-vuotiaita tutkimuksen alkaessa. Poissulkukriteereinä oli sijoituksen mahdollinen päättymisen ennen tutkimuksen loppumista, vaikeat psyykkiset oireet tai muutoinkin laaja koulunkäynnin tuki esimerkiksi kehityksellisten häiriöiden vuoksi. Myös vaikutusten pitkäaikaiskestosta on vähän tietoa, sillä loppumittaus toteutettiin noin puolentoista–kahden vuoden kuluttua toimintamallin alkamisesta ja osalla lapsista toimintaa jatkettiin vielä tämän jälkeenkin. Toimintamallin päättymisen jälkeistä seuranta ei tehty.

Vaikuttavuusnäytön yhteenveto

Vertailuryhmällisten tutkimusten tulokset olivat lupaavia. Eibergin ja Scaveniuksen (2024) satunnaistetun vertailukoetutkimuksen koe- ja kontrolliryhmän välillä oli eroa alkumittauksesta 18 kuukauden loppumittaukseen seuraavissa vastemuuttujissa:

- sanojen lukunopeus ($p = 0,02$; $d = -0,21$; 95 %:n luottamusväliä ei raportoitu)
- kognitiiviset kyvyt, kokonaispisteet ($p = 0,02$; $d = 0,34$; 95 %:n luottamusväliä ei raportoitu)
- kielellinen ymmärtäminen ($p = 0,03$; $d = 0,41$; 95 %:n luottamusväliä ei raportoitu).

Durbeejin ja Hellnerin (2017) kvasikokeellisessa vertailukoetutkimuksessa ryhmien välillä oli eroa 24 kuukauden loppumittauksessa seuraavien vastemuuttujien osalta:

- visuaalinen päättely ($p = 0,01$; $d = 0,42$; 95 % lv -0,01–0,86)
- kognitiiviset kyvyt, kokonaispisteet ($p = 0,033$; $d = 0,36$; 95 % lv -0,07–0,79)
- oikeinkirjoitus ($p = 0,029$; $d = 0,26$; 95 % lv -0,21–0,73).

Muissa vastemuuttujissa psykososiaalisessa hyvinvoinnissa, toiminnanohjauksessa, matemaattisissa taidoissa, oppimisen taidoissa ja minäkuvassa ei havaittu tutkimuksissa tilastollisesti merkitseviä eroja.

Pohdinta

Vaikuttavuusarvio

Tässä systemaattisessa kirjallisuuskatsauksessa arvioitiin Sisukas-toimintamallin vaikuttavuutta. Suomalainen Sisukas ja tanskalainen LUKoP pohjautuvat Ruotsissa vakiintuneeseen *Skolfam*-toimintamalliin. Kirjallisuushaun ja viitteiden läpikäynnin jälkeen valikoitui kuusi pohjoismaista alkuperäistutkimusta, joista yksi oli suomalainen, neljä ruotsalaista ja yksi tanskalainen. Alkuperäistutkimuksiin perehdyttiin huolellisesti, ja kaksi kirjoittajaa arvioi niiden laatua. Luotettavuutta arvioitiin mittaamisen, tilastanalyysien, harhattomuuden, toistotarkkuuden ja yleistettävyyden osa-alueiden kautta. Menetelmäkuvauksessa pyrittiin huolellisuuteen ja huomioimaan toimintamallin muokkaaminen suomalaiseen kontekstiin.

Menetelmän arvio asettuu tasolle 3/5. Vaikuttavuusnäyttö on myönteistä lapsen kognitiivisten kykyjen vahvistumisessa ja lukutaidon edistymisessä. Pitkän aikavälin vaikutuksista ei kuitenkaan ole saatavilla vaikuttavuustutkimusta. Kuudesta vaikuttavuusarvioon valikoidusta tutkimuksesta kolme (Eiberg & Scavenius, 2024; Pirttimaa & Väliavaara, 2018; Tideman ym., 2011) ovat pilottitutkimuksia, kaksi (Durbeej & Hellner, 2017; Tordön ym., 2014) käynnistämisvaiheessa tehtyjä tutkimuksia ja yksi (Tordön ym., 2020) toimintamallin vakiintuneessa vaiheessa tehty tutkimus. Pilotointi- ja käynnistämisvaiheessa toiminta on työryhmille uutta, käytänteet ovat vielä muotoutumassa ja toimijoiden välinen yhteistyö vasta alussa. Tutkimukset mittasivat toimintamallin vaikutuksia lasten kognitiivisiin kykyihin, pedagogisiin taitoihin ja psykososiaaliseen hyvinvointiin, mutta laadullinen ja kuvaileva tutkimus toimintamallista suhteessa aiempaan palveluiden järjestämisen rakenteeseen olisi tuonut lisätietoa toimintamallin mahdollisesta potentiaalista osana palvelujärjestelmää.

Muokattavuus lapsen yksilöllisiin sekä toimintaympäristön (kunnat, koulut, palvelut) tarpeisiin on toimintamallin vahvuus. Monimuotoiset lapsen sijoitukseen johtavat tilanteet sekä muutokset lapsen asuin- ja kouluympäristössä vaativat sopeutumisvalmiutta ja toiminnan muokkaamista, niin ammattilaisilta kuin palveluilta. Systeminen työskentely ja kokonaisvaltainen lapsen huomiointi ovat edellytys kompleksisten tilanteiden hallintaan, jota menetelmän muokattavuus tukee. Vaikka toimintamalli määrittelee rakenteita ja prosessin vaiheet, se ei osoita tarkkoja raameja tuen muodoista tai tavoitteiden asettelusta. Tordön ja kumppanit (2020) huomioivat, että aineistosta puuttui lasten saamista yksilöllisistä interventioista tietoja, jotka olisivat mahdollistaneet vaikutusmekanismien havainnoinnin, sen, mitkä toimet ovat johtaneet lapsen kohentuneeseen koulusuoriutumiseen ja kognitiivisten toimintojen kehittymiseen. Kotipesän tarjoama tuki onkin tärkeää toimintamallin joustavuuden ja sovellettavuuden vuoksi, etenkin toimintamallin käynnistysvaiheessa.

Sisukas-toimintamallin osalta tarvittaisiin kattavampaa kuvausta toimintamallin vaikutusmekanismeista ja toteutukseen liittyvistä tekijöistä eli siitä, mitkä osatekijät (ydinelementit ja keinot) saavat muutoksen aikaan. Toimintamallin muokkaaminen on käynnistynyt alueellisten erityispiirteiden sekä kohderyhmän laajentumisen myötä (yläkouluikäiset, laitossijoitetut). Vaikuttavuustutkimukset eivät ota kantaa, mikä toimintamallista tekee toimivan ja toimiiko se myös laajemmalle kohderyhmälle. Sisukas-toimintamallilla on myönteisiä vaikutuksia perhehoitoon sijoitettujen 6–14-vuotiaiden lasten koulusuoriutumiseen ja kognitiivisiin kykyihin. Jakobsen ja kumppanit (2024) osoittavat, että ainoastaan sijoitettujen lasten koulunkäynnin tuen tarpeiden tunnistaminen ja määrittely ei riitä, vaan tarvitaan systemaattista seurantaa ja yhteistyötä tukevia rakenteita, jotta tuella on jatkuvuutta ja se on tarpeenmukaista. Sisukas-toimintamalli tarjoaa rakenteen moniammatilliseen yhteistyöhön ja tiedon kulkuun, strukturoi seurannan toteutumista sekä täsmentää käytänteitä lastensuojelun, koulun, sijaishuollon toimijoiden ja huoltajien välillä.

Menetelmä ei yllä tasolle 4/5, koska tutkimusten efektikoot olivat pieniä, efektikokojen luottamusvälit leveitä ja vaikutuksien tarkastelu ulottui loppuarviointiin, varsinaista seurantaa lapsen koulu- ja opiskelupolun sujumisesta ei ollut. Toimintamallin vaikuttavuutta on arvioitu moninaisilla vastemuuttujilla. Tutkimuksissa raportoidut muutokset painottuvat osaan vastemuuttujista. Tarvitaan monipuolisempaa tutkimusta toimintamallin kokonaisvaikutuksista, koska kaikista menetelmäkuvauksen vastemuuttujista ei ole vaikuttavuuden osalta selvää käsitystä ja niiden vaihteleva operationalisointi vaikeuttaa kokonaisvaikuttavuuden arviointia. Huomioitavaa on myös se, että kaikki tutkimuksiin osallistuneet lapset eivät tarvinneet koulunkäynnin tukea, jolloin toimintamalli toimi seurantaa ja varhaista tuen tarpeen tunnistamista mahdollistavana rakenteena.

Tiedoksi annettavat tutkimukset

Vaikuttavuustutkimusten lisäksi kirjallisuushaussa löytyi muita kiinnostavia artikkeleita. Seuraavaksi tiivistetään tiedoksi sekä norjalainen implementointi- ja kehittämistutkimus *Skolfam*-mallista että suomalainen tutkimus Sisukas-toimintamallin vaikuttavuudesta palvelujärjestelmään.

Havik, 2013: Kyseessä oli norjalainen implementointi- ja kehittämistutkimus, jossa sovellettiin *Skolfam*-toimintamallia ilman vertailuryhmää. Vertaisarvioimaton julkaisu sisälsi kuvailevaa raportointia, joten sitä ei sisällytetty vaikuttavuuden arviointiin. Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, voiko moniammatillinen ja systemaattinen kahden vuoden koulunkäynnin tuki parantaa sijaistiloissa asuvien lasten oppimista ja hyvinvointia. Aineistona oli 37 lasta Bergenistä, ja muutoksia arvioitiin kognitiivisten kykyjen osalta WISC-IV-testillä sekä psykososiaalista hyvinvointia kartoittavalla SDQ-kyselyllä, opettajien ja sijaisvanhempien raportoina. Analyysi oli kuvaileva alkua–loppu-vertailu. Tuloksissa havaittiin selvä nousu kognitiivisessa suoriutumisessa, lievä parannus psykososiaalisessa hyvinvoinnissa ja edistystä koulumenestyksessä sekä työskentely- ja itsesääätelytaidoissa. Johtopäätöksenä todettiin, että malli tukee lasten oppimista ja soveltuu Norjan järjestelmiin, mutta näyttö on alustavaa ja vaatii jatkossa kontrolloituja tutkimuksia.

Oraluoma & Väliavaara (toim.), 2016: *Skolfam*-toimintamallista adaptoidun Sisukkaan pilotointia kuvaavan raportin tavoitteena on selvittää Sisukas-toimintamallin vaikuttavuutta tutkimukseen osallistuneilla lapsilla sekä arvioida toimintamallin soveltuvuutta suomalaiseen palvelujärjestelmään. Pilotointiin osallistui esi- ja alakoululaisia perhehoitoon sijoitettuja lapsia (n = 20). Kartoituksista saatujen tulosten lisäksi tutkimuksessa hyödynnettiin oppimissuunnitelmia, toimintamallin prosessikuvauksia sekä ammattilaisten ja sijaisvanhempien haastatteluista saatua tietoa. Koulukäytöksillä lapsilla alkukartoituksessa ja kahden vuoden kuluttua uusitussa loppukartoituksessa arvioitiin kognitiivista kykyä (WISC-IV) ja akateemisia taitoja (ALLU, MAKEKO, Perusopetuksen kirjoitustestien seulontaosa), psykososiaalista hyvinvointia (SDQ, CBCL), opettaja–oppilas-suhdetta (STRS, VAS) sekä minäkuvaa oppijana (Minä koululaisena -kysely). Esiopetusikäisiltä lapsilta akateemisten taitojen sijaan testattiin kouluvalmiuksia, jolloin uusintakartoitus suoritettiin vuoden kuluttua. Tutkimuksessa ei ollut vertailuryhmää, mutta alkua- ja loppukartoitusten vertailu antoi viitteitä toimintamallin hyödyistä lapsen kognitiiviseen ja psykososiaaliseen kehitykseen. Sisukas lisäsi lasten tuen muotojen ja keinojen määrää, mikä voitiin havaita keräämällä tietoa lapsen saamista tukitoimista ennen toimintamallin aloitusta. Raportissa kuvattiin lasten saamia koulunkäynnin ja psykososiaalisen kehityksen tukemiseksi tehtyjä toimia.

Vahvuudet ja rajoitukset

Toimintamalli on suunniteltu sijoitetun lapsen koulunkäynnin tukemiseksi ja koulunkäynnin haasteiden ennaltaehkäisemiseksi. Toimintamallin sisällä voidaan toteuttaa erilaisia interventioita, joiden intensiteetti ja toteutustavat perustuvat lapsen tarpeisiin. Tutkimuksista puuttui vertailu siitä, miten toimintamallin kautta järjestetty koulunkäynnin tuki ja interventiot eroavat tavanomaisesta tuesta. Osa tutkimuksiin osallistuneista lapsista ei tarvinnut opetuksessa mukautuksia tai erillisiä interventioita

koulussa, kun osa lapsista sai psykososiaalista tukea myös koulun ulkopuolella eri toimijoilta. Toimintamallin ulkopuolisen psykososiaalisen tuen raportointi sekä tavanomaisen koulunkäynnin ja oppimisen tuen kuvaaminen ja vertaaminen toimintamallin kautta saatuun tukeen olisivat vahvistaneet tutkimustulosten luotettavuutta. Tordön ja kumppanit (2014) sekä Durbeej ja Hellner (2017) ovat raportoineet lapsen tuen muodoista, jotka on aloitettu *Skolfam*-toimintamallin aikana. Tiedoksi annettavista tutkimuksista Oraluoma ja Väliavaara (2016) raportoivat Sisukas-pilotin aikana toteutuneista yksilöllisistä tuen muodoista ja avaavat prosessin etenemistä konkreettisin esimerkein, yksilöllisiin tarpeisiin peilaten. Pirttimaa ja Väliavaara (2018) pohtivat sijoitettujen lasten koulunkäynnin tuen tarpeiden olevan heterogeenisiä, jolloin pienen otoskoon tutkimukset lisäävät ymmärrystä tilanteiden moniaisuudesta ja tavanomaisen koulunkäynnin tuen riittämättömyydestä osalla sijoitetuista lapsista. Tutkimukset eivät raportoineet, miten tavanomainen tuki erosi toimintamallin kautta muodostetusta tuesta, minkä Durbeej ja Hellner (2017) tunnistavat puutteeksi.

Sisukas-toimintamalli luo rakenteen ammattilaisten yhteistyölle, lapsen yksilöllisen koulunkäynnin tuen suunnittelulle, toteutukselle sekä seurannan järjestämiselle. Sillä voidaan huomata varhaisessa vaiheessa tuen tarpeita, jotka jäisivät huomaamatta ilman moniammatillista yhteistyötä ja riittävän tiivistä seurantaa. Kodin, koulun ja ammattilaisten tiedon kulun varmistaminen ja yhteistyön säännöllisyys lisäävät reagointivalmiutta muuttuvissa tilanteissa. Toimintamallin muovautuvuus ja joustavuus huomioivat alueelliset erityistarpeet, kohderyhmän monimuotoisuuden sekä suurentuneen riskin koulunkäynnin haasteisiin. Tutkimuksissa on keskitytty mittaamaan lasten kognitiivisia kykyjä ja pedagogisia taitoja, mutta tietoa prosessin ja moniammatillisen yhteistyöhön toimivuudesta sekä toimintamallin lisäarvosta verrattuna tavanomaiseen tukeen jää puuttumaan. Vaikutusmekanismit jäävät epäselviksi, jolloin toimintamallin hyödyt perhehoitoon sijoitetuille alakouluikäisille lapsille eivät ole välttämättä yleistettävissä laajempaan kohderyhmään.

Johtopäätökset ja jatkotutkimus

Sisukas-toimintamalli soveltuu pitkäaikaisesti perhehoitoon sijoitettujen lasten koulunkäynnin tukemiseen. Systemaattisesti toteutettuihin alkukartoituksiin perustuva yksilöllisesti toteutettu ja kognitiivisiin ja pedagogisiin tarpeisiin kohdennettu tuki vaikutti myönteisesti erityisesti lasten kognitiivisiin kykyihin mutta myös akateemisiin taitoihin, kuten lukemisen sujuvuuteen. Kaikissa kuudessa tutkimuksessa lapset olivat toimintamallin alkaessa esiopetus- tai alakouluikäisiä ja perhehoitoon sijoitettuja. Suomessa kohderyhmä on laajentunut yläkouluikäisiin ja laitossijoitettuihin lapsiin ja nuoriin. Teini-ikäisillä sijoitukset ovat nuorempia lapsia yleisempiä ja koulunkäynnin ongelmat todennäköisempiä. Vanhempien lasten pitkittyneet koulunkäynnin haasteet ja sijoituksen myöhäinen ajankohta lisäävät tarvetta monimutkaisiin haasteisiin pureutuvalla ammattilaisten yhteistyöllä. Olisikin tärkeää saada tutkimustietoa toimintamallin soveltuvuudesta myös laitossijoitetuille ja yläkouluikäisille lapsille ja nuorille. Jatkotutkimuksen tarve on myös varhaisessa vaiheessa aloitetun toimintamallin pitkäaikaisista vaikutuksista, siitä, voidaanko toimintamallilla edistää sijoitettujen lasten koulutus- ja urapolkuja. ●

Kirjoittajat:

TtM, toimintaterapeutti **Siiri Nyrkkö**

FT, projektipäällikkö **Linda Dalbom**, Varsinais-Suomen hyvinvointialue

Sidonnaisuudet:

Ei sidonnaisuuksia. Kirjoittajat eivät toteuta menetelmää

Lähteet:

Vaikuttavuusarvioon vaikuttavat tutkimukset

Durbeej, N. & Hellner, C. (2017). Improving school performance among Swedish foster children: A quasi-experimental study exploring outcomes of the Skolfam model. *Children and Youth Services Review*, 82, 466–476. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2017.10.014>

Eiberg, M. & Scavenius, C. (2024). Striving to thrive: a randomized controlled trial of educational support interventions for children in out-of-home care. *European Journal of Psychology of Education*, 39(1), 31–54. <https://doi.org/10.1007/s10212-023-00682-9>

Pirttimaa, R. & Väliavaara, C. (2018). Educational intervention planning for children in foster care in Finland: A case study. *Education Inquiry*, 9(2), 237–246. <https://doi.org/10.1080/20004508.2017.1328932>

Tideman, E., Vinnerljung, B., Hintze, K. & Isaksson, A. A. (2011). Improving Foster Children's School Achievements: Promising Results from a Swedish Intensive Study. *Adoption & Fostering*, 35(1), 44–56. <https://doi.org/10.1177/030857591103500106>

Tordön, R., Bladh, M., Sydsjö, G. & Svedin, C. G. (2020). Improved intelligence, literacy and mathematic skills following school-based intervention for children in foster care. *Frontiers in Psychology*, 11, 718. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2020.00718>

Tordön, R., Vinnerljung, B. & Axelsson, U. (2014). Improving foster children's school performance: a replication of the Helsingborg study. *Adoption & Fostering*, 38(1), 37–48. <https://doi.org/10.1177/0308575913518003>

Tiedoksi annettavat tutkimukset

Havik, T. (2013). Å styrke fosterbarns læring- erfaringer fra et utviklings- og Forskningsprosjekt. Teoksessa E. Backe-Hansen, T. Havik & A. Grønningssæter (toim.), Fosterhjem For barns behov. NOVA rapport nr. 16.

Oraluoma, E. & Väliavaara, C. (2016). Sijoitetun lapsen koulunkäynnin tukeminen. SISUKAS-työskentelymallin vaikuttavuuden arviointi. Tutkimuksia 2/2016. Pesäpuu ry.

Muut lähteet

Baginsky, M., Ixer, G. & Manthorpe, J. (2021). Practice Frameworks in Children's Services in England: An Attempt to Steer Social Work Back on Course? *Practice*, 33(1), 3–19. <https://doi.org/10.1080/09503153.2019.1709634>

Blueprints for Healthy Youth Development. (2025). *Program Search*. Haettu 24.10.2025 osoitteesta <https://www.blueprintsprograms.org/program-search/>

- Connolly, M. (2007). Practice frameworks - conceptual maps to guide interventions in child welfare. *The British Journal of Social Work*, 37(5), 825–837. <https://doi.org/10.1093/bjsw/bcl049>
- California Evidence-Based Clearinghouse for Child Welfare. (2025). *Alphabetical List of Programs*. Haettu 24.10.2025 osoitteesta <https://www.cebc4cw.org/search/by-program-name/>
- Eiberg, M. & Andersen, L. K. (2018). Skolestøtte til børn i familiepleje–Delrapport III: En manual til LUKoP-modellen.
- Foundations Guidebook. (24.10.2025). *Guidebook*. Haettu 24.10.2025 osoitteesta <https://foundations.org.uk/toolkit/guidebook/>
- Guisse, J.-M., Chang, C., Viswanathan, M., Glick, S., Treadwell, J., Umscheid, C. A., ... & Trikalinos, T. (2014). Agency for Healthcare Research and Quality Evidence-based Practice Center methods for systematically reviewing complex multicomponent health care interventions. *Journal of Clinical Epidemiology*, 67(11), 1181–1191. <https://doi.org/10.1016/j.jclinepi.2014.06.010>
- Heino, T., Hyry, S., Ikäheimo, S., Kuronen, M. & Rajala, R. (2016). *Lasten kodin ulkopuolelle sijoittamisen syyt, tausta, palvelut ja kustannukset: HuosTa-hankkeen (2014–2015) päätulokset*. THL. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-302-644-5>
- Huikko, E., Kovanen, L., Torniainen-Holm, M., Vuori, M., Lämsä, R., Tuulio-Henriksson, A. & Santalahti, P. (2017). *Selvitys 5–12-vuotiaiden lasten mielenterveyshäiriöiden hoito- ja kuntoutuspalvelujärjestelmästä Suomessa*. Raportti14/2017. THL. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-302-987-3>
- Jacobsen, C. B., Koustrup, C. & Sjö, N. M. (2024). Attentive to learning? Supporting social workers' monitoring of learning skills in children placed in foster care. *Children and Youth Services Review*, 162, 107690. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2024.107690>
- Kääriälä, A., Haapakorva, P., Pekkarinen, E. & Sund, R. (2019). From care to education and work? Education and employment trajectories in early adulthood by children in out-of-home care. *Child Abuse & Neglect*, 98, 104144. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2019.104144>
- Laakso, R. (2019). Lastensuojelun toistuvat sijoitukset ja monipaikkainen asuminen: Sijoitettujen nuorten näkökulma. *Yhteiskuntapolitiikka*, 84(1), 4–15. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201902145007>
- Lastensuojelulaki 417/2007. <https://www.finlex.fi/fi/lainsaadanto/2007/417>
- Liukkonen, J., Oraluoma, E., Saksola, M. & Väliavaara, C. (toim.). (2015). SISUKAS-käsikirja. Työskentelymalli perhehoitoon sijoitetun lapsen koulunkäynnin tueksi. Opas- ja käsikirjat 1/2015. Pesäpuu ry.
- Löppönen, T., Malmberg, S. & Vaismaa, T. (2020). Sisukas-toiminta Jyväskylässä kevät 2020. Pesäpuu Ry. Haettu 11.1.2026 osoitteesta <https://pesapuu.fi/wp-content/uploads/2020/06/SISUKAS.raportti.pdf>
- Malmivaara, A. (2024). Lasten ja nuorten mielenterveyttä edistävien psykososiaalisten menetelmien vaikuttavuuden arviointi. *Kasvun Tuki -Aikakauslehti*, 4(2). <https://doi.org/10.61259/kt.154699>

Merikukka, M., Backman, H., Heikkilä, L. & Kurki, M. (2025). Lasten ja nuorten mielenterveyttä edistävien psykososiaalisten menetelmien vaikuttavuus – Opas näytön systemaattiseen arviointiin. Itlan oppaat ja käsikirjat 2025:1.

Penttilä, S., Niemelä, M., Hakko, H., Keski-Säntti, M., Ristikari, T. & Räsänen, S. (2024). Child- and parent-related determinants for out-of-home care in a nationwide population with neurodevelopmental disorders: a register-based Finnish birth cohort 1997 study. *European Child & Adolescent Psychiatry*, 33(10), 3459–3470. <https://doi.org/10.1007/s00787-024-02406-w>

Statens beredning för medicinsk och social utvärdering. (2025). *Publications*. Haettu 24.10.2025 osoitteesta <https://www.sbu.se/en/publications2/>

Stiftelsen Allmannä Barnhuset. (2025). Skolfams-manual. (10. painos).

STM. (2023). Psykososiaalisten menetelmien käsitteiden täsmentämistarpeet, niihin kuuluvien hoitomuotojen käyttö ja toteutus sekä toimenpiteet niiden saatavuuden turvaamiseksi. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus. Haettu 9.4.2026 osoitteesta <https://stm.fi/documents/1271139/150418668/Selvitys+psykososiaalisista+menetelmist%C3%A4+090223.pdf/72291d6a-1f9e-1be1-0854-d77ab3b49bc6/Selvitys+psykososiaalisista+menetelmist%C3%A4+090223.pdf?t=1676635452511>

THL. (2025). Lastensuojelun käsikirja. Mitä on lastensuojelu? Terveystieteiden tutkimuskeskus. Haettu 8.2.2026 osoitteesta <https://thl.fi/julkaisut/kasikirjat/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/mita-on-lastensuojelu>

Timperi, T., Kasanen, K., Martikainen, J., Vornanen, R. & Mönkkönen, K. (2025). Soololaulusta yhteislauluksi - monialainen yhteistyö ja yhteistyösuhde opetusalan ja sote-alan ammattilaisten kehystämänä. *Sosiaalilääketieteellinen Aikakauslehti*, 62(3), 470–486. <https://doi.org/10.23990/sa.143170>

Ungsinn. (2025). *Tiltak*. Haettu 24.10.2025 osoitteesta <https://uit.no/ungsinn/tiltak>

Wilson, D. B. (2023). Practical meta-analysis effect size calculator (Version 2023.11.27). Haettu osoitteesta <https://www.campbellcollaboration.org/calculator/>

Liite 1. Hakustrategiat ja hakutulosten määrät viitetietokannoittain.

Haku tehtiin 14.3.2025 + päivityshaku 28.11.2025.

MEDLINE & APA PsycInfo (Ovid)

Haun osa-alue	Hakulausekkeet	Hakutulosten määrä
P	(child* OR children OR "school-age*" OR "school aged" OR "primary school*" OR "elementary school*" OR pupil* OR student* OR adolescen* OR teen* OR youth OR "young people" OR parent* OR mother* OR father* OR caregiv* OR guardian* OR "foster parent*" OR "foster care*" OR "student welfare" OR "pupil welfare" OR "school welfare" OR "school health service*" OR "school-based service*" OR "student support service*" OR "social service*" OR "social welfare" OR "child welfare" OR "family service*" OR "social work*")	8 546 812
C (title, abstract, keywords)	(sisukas OR "sijoitettu lapsi koulussa" OR skolfam OR "Skolsatsning inom familjehemsvården" OR "Skolprojekt inom familjehemsvårde" OR "Sammen for Læring" OR "Skolestøtte til børn i familiepleje" OR "Helsingborg study" OR (("foster" OR "out-of-home" OR "family care") AND ("school achievement" OR "school performance" OR "school effort"))	220
P AND C		214 + 6

CINAHL & Eric (EBSCO)

Haun osa-alue	Hakulausekkeet	Hakutulosten määrä
P	(child* OR children OR "school-age*" OR "school aged" OR "primary school*" OR "elementary school*" OR pupil* OR student* OR adolescen* OR teen* OR youth OR "young people" OR parent* OR mother* OR father* OR caregiv* OR guardian* OR "foster parent*" OR "foster care*" OR "student welfare" OR "pupil welfare" OR "school welfare" OR "school health service*" OR "school-based service*" OR "student support service*" OR "social service*" OR "social welfare" OR "child welfare" OR "family service*" OR "social work*")	3 249 030
C (title, abstract, keywords)	sisukas OR "sijoitettu lapsi koulussa" OR skolfam OR "Skolsatsning inom familjehemsvården" OR "Skolprojekt inom familjehemsvårde" OR "Sammen for Læring" OR "Skolestøtte til børn i familiepleje" OR (("foster" OR "out-of-home" OR "family care") AND ("school achievement" OR "school performance" OR "school effort"))	141
P AND C		131 + 0

Web of Science

Haun osa-alue	Hakulausekkeet	Hakutulosten määrä
P	(child* OR children OR "school-age*" OR "school aged" OR "primary school*" OR "elementary school*" OR pupil* OR student* OR adolescen* OR teen* OR youth OR "young people" OR parent* OR mother* OR father* OR caregiv* OR guardian* OR "foster parent*" OR "foster care*" OR "student welfare" OR "pupil	5 574 168

	welfare" OR "school welfare" OR "school health service*" OR "school-based service*" OR "student support service*" OR "social service*" OR "social welfare" OR "child welfare" OR "family service*" OR "social work*")	
C	sisukas OR "sijoitettu lapsi koulussa" OR skolfam OR "Skolsatsning inom familjehemsvården" OR "Skolprojekt inom familjehemsvårde" OR "Sammen for Læring" OR "Skolestøtte til børn i familiepleje" OR "Helsingborg study" OR (("foster" OR "out-of-home" OR "family care") AND ("school achievement" OR "school performance" OR "school effort"))	193
P AND C		184 + 10

Scopus

Haun osa-alue	Hakulausekkeet	Hakutulosten määrä
P	(child* OR children OR "school-age*" OR "school aged" OR "primary school*" OR "elementary school*" OR pupil* OR student* OR adolescen* OR teen* OR youth OR "young people" OR parent* OR mother* OR father* OR caregiv* OR guardian* OR "foster parent*" OR "foster care*" OR "student welfare" OR "pupil welfare" OR "school welfare" OR "school health service*" OR "school-based service*" OR "student support service*" OR "social service*" OR "social welfare" OR "child welfare" OR "family service*" OR "social work*")	18 363 137
C (title, abstract, keywords)	sisukas OR "sijoitettu lapsi koulussa" OR skolfam OR "Skolsatsning inom familjehemsvården" OR "Skolprojekt inom familjehemsvårde" OR "Sammen for Læring" OR "Skolestøtte til børn i familiepleje" OR "Helsingborg study" OR (("foster" OR "out-of-home" OR "family care") AND ("school achievement" OR "school performance" OR "school effort"))	202
P AND C		201 + 10

Finna

Haun osa-alue	Hakulausekkeet	Hakutulosten määrä
C (artikkelit tiedelehdissä, väitöskirjat ja tutkimusjulkaisut)	Sisukas OR "sijoitettu lapsi koulussa"	8

Liite 2. Vaikuttavuusarvion tasot ja vaatimukset.

Lisätietoja arviointioppaasta (Merikukka ym., 2025).

Taso	Menetelmäkuvaus	Tutkimus
1/5	Menetelmä on dokumentoitu riittävällä tarkkuudella.	• Enintään vertaisarvioimatonta tutkimusta
2/5	Menetelmän teoreettinen tausta on kuvattu ja perusteltu	• Vertaisarvioitua tutkimusta • Vaikutus- tai vaikuttavuustutkimusta ei ole tai se ei ole luotettavaa
3/5	Menetelmä on dokumentoitu riittävällä tarkkuudella. Teoreettinen tausta on kuvattu ja perusteltu.	• Vertaisarvioitua vaikutus- tai vaikuttavuustutkimusta ennen-jälkeen-asetelmalla tai myönteinen menetelmän näytön arviointi keskeisessä kansainvälisessä menetelmätietokannassa • Luotettavuudeltaan tyydyttävä (keskiarvo vähintään 2)
4/5	Menetelmästä on opas, manuaali tai muu kirjallinen dokumentaatio.	• Vertaisarvioitua vaikuttavuustutkimusta ennen-jälkeen-asetelmalla
5/5	Menetelmällä on Suomessa kotipesä, joka tarjoaa käyttöönoton tukea	• Vertaisarvioitua vaikuttavuustutkimusta seurantamittauksella • Luotettavuudeltaan hyvä (keskiarvo vähintään 3) • Efektikoko on riittävän suuri